

ข้อมูลพื้นฐานเมืองอุดรดิตถ์

4.1 ลักษณะทางกายภาพ

4.1.1 ที่ตั้ง/อาณาเขต และเขตการปกครอง

จังหวัดอุดรดิตถ์เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือตอนล่าง ระหว่างเส้นรุ้งที่ 17 องศา 37 ลิปดา และ 10 องศา 30 ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 100 องศา 05 ลิปดา และ 101 องศา 11 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพโดยมีทางรถยนต์ประมาณ 495 กิโลเมตร และโดยทางรถไฟประมาณ 485 กิโลเมตร

จังหวัดอุดรดิตถ์มีพื้นที่ทั้งสิ้น 7,838.592 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,891,120 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.62 ของพื้นที่ภาคเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดแพร่ และน่าน
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดพิษณุโลกและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสุโขทัย

เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2478 ได้มีพระราชกฤษฎีกา ยกฐานะสุขาภิบาลอุดรดิตถ์ ในขณะที่นั้นขึ้นอยู่กับมณฑลพิษณุโลก เป็นเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ มีพื้นที่รับผิดชอบ 2.03 ตารางกิโลเมตร สำนักงานเทศบาลครั้งแรกเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวอยู่ด้านข้างโรงเรียนอุดรดิตถ์ดรุณี ต่อมา พ.ศ. 2505 ได้ย้ายมาอยู่ที่ถนนประจักษ์มิตร ซึ่งเป็นที่ตั้งในปัจจุบัน

เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ซึ่งย่านความเจริญของตัวเมืองจะอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำน่าน และมีรถไฟผ่านกลางตัวเมือง เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์เดิมมีพื้นที่ 2.03 ตารางกิโลเมตร ต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาขยายเขตเพิ่มเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2516 มีพื้นที่ 13.49 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลท่าเสา อำเภอเมืองอุดรดิตถ์
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมืองอุดรดิตถ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับแม่น้ำน่าน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลท่าเสา อำเภอเมืองอุตรดิตถ์

เมืองอุตรดิตถ์เป็นเมืองขนาดกลาง เดิมตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่าน ซึ่งเป็นชุมทางที่สำคัญต่อมาเมื่อมีทางรถไฟและถนนตัดผ่านเมืองจึงทำให้การตั้งถิ่นฐานเดิม ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำมีการเคลื่อนตัวไปตามแนวทางรถไฟ และ ถนน ซึ่งในปัจจุบันแหล่งความเจริญของตัวเมืองอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำน่าน โดยมีถนนฤดีเปรม ซึ่งวางตัวขนานไปกับแม่น้ำน่านเป็นถนนสายหลักของเมืองสามารถแยกไปยังถนนบรมอาสน์และถนนอินใจมีที่จะไปยังอำเภอลับแลได้ จึงทำให้ถนนสายนี้เป็นถนนที่มีการจราจรคับคั่ง อาคารส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นอาคารเก่าแก่ระกลุ่มอยู่บริเวณริมแม่น้ำและทางรถไฟ ส่วนอาคารใหม่มีความสูงไม่มากนัก จึงทำให้ทัศนียภาพของเมืองยังคงดีอยู่

เขตการปกครองของจังหวัดอุตรดิตถ์แบ่งการปกครองได้ ดังนี้

1) การบริหารส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 65 ตำบล 589 หมู่บ้าน เทศบาล 16 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 64 แห่ง และ 1 สภาตำบล

อำเภอเมืองอุตรดิตถ์	จำนวน	16	ตำบล
อำเภอลับแล	จำนวน	7	ตำบล
อำเภอท่าปลา	จำนวน	8	ตำบล
อำเภอน้ำป่าด	จำนวน	6	ตำบล
อำเภอฟากท่า	จำนวน	4	ตำบล
อำเภอบ้านโคก	จำนวน	4	ตำบล
อำเภอตรอน	จำนวน	5	ตำบล
อำเภอพิชัย	จำนวน	11	ตำบล
อำเภอทองแสนขัน	จำนวน	4	ตำบล

2) การบริหารส่วนท้องถิ่น มี 3 รูปแบบ คือ

องค์การบริหารส่วนจังหวัด	จำนวน	1	แห่ง
เทศบาลเมือง	จำนวน	1	แห่ง
เทศบาลตำบล	จำนวน	15	แห่ง
องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	64	แห่ง
สภาตำบล	จำนวน	1	แห่ง

4.1.2 สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ

4.1.2.1 ลักษณะภูมิประเทศ ของจังหวัดอุตรดิตถ์ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

- บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ เป็นบริเวณพื้นที่ที่อยู่ 2 ฝั่งแม่น้ำน่าน และลำน้ำสายที่ไหลมาบรรจบแม่น้ำน่าน มีความสูงประมาณ 50 -100 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พบอยู่ในบริเวณอำเภอตรอน อำเภอพิชัยบางส่วนของอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ อำเภอลับแล และอำเภอทองแสนขัน

- บริเวณที่ราบระหว่างหุบเขา และลูกคลื่นลอนลาด เป็นบริเวณพื้นที่ที่อยู่ต่อเนื่องจากที่ราบลุ่มแม่น้ำอยู่ทางด้านเหนือ และตะวันออกของจังหวัด มีความสูงระหว่าง 100 - 400 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางประกอบด้วยที่ราบแคบ ๆ ระหว่างหุบเขาตามแนวคลองตรอน คลองแม่พ่อง ห้วยน้ำไคร้ และลำธารสายต่าง ๆ สลับกับภูมิประเทศที่เป็นเนินเขา พบในบริเวณอำเภอทองแสนขันบางส่วนของอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ลับแล น้ำปาด ฟากท่า และบ้านโคก

- บริเวณภูเขาและภูเขาสูง เป็นลักษณะของภูมิประเทศมากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่จังหวัด มีความสูงของพื้นที่ระหว่าง 400 - 1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางในบริเวณด้านเหนือและด้านตะวันออกของจังหวัด โดยเฉพาะเขตอำเภอบ้านโคก ฟากท่า น้ำปาด ท่าปลา บางส่วนของอำเภอเมืองอุตรดิตถ์ และอำเภอลับแล

4.1.2.2 สภาพภูมิอากาศ

อากาศจังหวัดอุตรดิตถ์ จัดอยู่ในภูมิอากาศแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดู มีระยะช่วงฝนสลับที่อากาศแห้งแล้ง แตกต่างกันอย่างชัดเจน อากาศร้อนจัดในฤดูร้อน และหนาวจัดในฤดูหนาว สภาพอากาศเป็นไปตามฤดูกาล ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู คือ (ข้อมูลสถานีตรวจอากาศจังหวัดอุตรดิตถ์ปี 2544)

- ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคมถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนวัดได้ 797.6 มิลลิเมตร

- ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 14.0 องศาเซลเซียส

- ฤดูร้อนตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายน อุณหภูมิสูงสุดประมาณ 40.2 องศาเซลเซียส

- ความชื้นสัมพัทธ์ ในช่วงฤดูหนาว ระหว่างกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ความชื้นสัมพัทธ์อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูงในตอนรุ่งเช้า และจะลดลงอย่างรวดเร็ว และมีค่าต่ำในตอนบ่าย ในช่วงฤดูร้อนความชื้นสัมพัทธ์จะสูงกว่าในฤดูหนาว ส่วนในช่วงฤดูฝน จะเป็นช่วงที่มีความชื้นสัมพัทธ์มากที่สุด ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปีประมาณ 90 - 95% สูงสุดเฉลี่ยประมาณ 97 - 98% และต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ 41 - 52% ในเดือนมกราคม

4.1.3 การใช้ที่ดินในเมืองอุดรดิตถ์

4.1.3.1 การใช้ที่ดินในปัจจุบัน

1) การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม การใช้ที่ดินประเภทนี้สามารถจำแนกได้เป็นการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมดั้งเดิม ซึ่งตั้งอยู่ระหว่างด้านตะวันออกของสถานีรถไฟอุดรดิตถ์กับแม่น้ำน่าน ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นร้านค้าตั้งอยู่ในอาคารประเภทตึกแถว ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งมีศูนย์การค้า โรงแรมทันสมัย และสถานีรถโดยสารระหว่างจังหวัดเป็นหลัก อยู่ระหว่างถนนบรมอาสน์และถนนพาดวารี พื้นที่ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งของธุรกิจการค้ากลุ่มที่สอง โดยมีอาคารส่วนใหญ่เป็นตึกแถวความสูงโดยเฉลี่ย 2-3 ชั้น นอกจากที่กล่าวมาแล้วยังมีที่ตั้งกระจายอยู่เป็นกลุ่มเล็ก ๆ ริมถนนสายต่าง ๆ เช่นริมถนนอินใจมีฝั่งตรงข้ามสถานศึกษา และเมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการวางตัวของกลุ่มการค้า จะมีลักษณะการวางตัว ดังนี้ คือ

1.1) วางตัวตามแนวยาวของถนนสายหลักนอกเมือง การค้าประเภทนี้จะพัฒนาตัวตั้งอยู่ตามถนนใหญ่ ที่บริเวณเขตชั้นนอกของเมือง จะมีลูกค้าที่ผ่านไปมาตามถนนซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกค้าจร (ชั่วคราวชั่วคราว) การค้าประเภทนี้จะได้แก่ โมเต็ล ปั้มน้ำมัน ภัตตาคาร ร้านอาหารเครื่องดื่ม เป็นต้น

1.2) วางตัวตามแนวยาวของถนนสายหลักในเมือง การค้าประเภทนี้จะตั้งอยู่ตามข้างถนนใหญ่ แต่อยู่ในบริเวณเขตชั้นในของเมือง ถึงแม้บางโอกาสจะให้บริการลูกค้าจรบ้าง แต่บริการหลัก คือ บริการในพื้นที่หมู่บ้าน และเป็นที่ทำธุรกิจ ซึ่งตามปกติการค้าประเภทนี้

จะอยู่ระหว่างศูนย์การค้า และจะสร้างการค้าสำหรับลูกค้าจรผ่านไปมาและจะเกิดขึ้นในบริเวณเขต
ชั้นนอกตามการขยายตัวของเมือง

1.3) ย่านการจับจ่ายซื้อของ ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในย่านที่มีทำเลดีมีโครง
ข่ายของถนนที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งจะเป็นศูนย์กลางให้บริการทั้งคนในหมู่บ้าน ลูกค้าจร และเป็น
บริเวณย่านธุรกิจการค้าหลักมีแนวโน้มที่จะพัฒนารวมกับย่านศูนย์กลางธุรกิจการค้าหลักของเมือง
ต่อไป

1.4) ย่านศูนย์กลางธุรกิจการค้าหลัก เป็นศูนย์กลางของกิจการธุรกิจการค้า
ค้าส่วนใหญ่ของเมือง ทำเลดีศักยภาพดี มีสาธารณูปโภคครบครัน มีย่านการจับจ่ายซื้อของมาก
กว่า 1 ย่าน และมีลักษณะในการวางตัวตามแนวยาวของถนนสายหลักเช่นเดียวกับรูปแบบการ
วางตัวของสองกลุ่มแรก

2) การใช้ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา และสถานที่ราชการ ตั้งเป็นกลุ่มอยู่ด้าน
ตะวันตกของทางรถไฟระหว่างสถานีรถไฟอุตรดิตถ์และสถานีรถไฟศิลาอาสน์ โดยมีสถาบันการ
ศึกษาตั้งอยู่ด้านเหนือของกลุ่มสถานที่ราชการ

ในด้านของรูปแบบการวางตัวของกลุ่มใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการและสถาบัน
การศึกษานั้น เนื่องจากชุมชนแห่งนี้เป็นที่ตั้งของอำเภอเมืองจึงเป็นศูนย์กลางการศึกษา และ
สถาบันการปกครองของรัฐด้วย เช่นศาลากลาง องค์การบริหารส่วนจังหวัด อำเภอเมือง สำนักงาน
ที่ดิน สำนักงานโยธาธิการ แขวงทางหลวง โรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี โรงเรียนอุตรดิตถ์ สถาบันราชภัฏ
รูปแบบในการวางตัวที่เกิดขึ้นค่อนข้างชัดเจน มีการกระจุกตัวรวมกันแบบมีศูนย์กลางอยู่เป็นกลุ่ม
3 กลุ่มใหญ่ด้วยกัน ดังนี้

2.1) กลุ่มศูนย์ราชการและการศึกษาเดิม ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งตะวันตก
ของแม่น้ำน่าน บริเวณริมถนน อินใจมี ประชาานิมิตร ไปจนถึงต้นถนนบรมอาสาณ์ มีศาลากลาง
จังหวัดเป็นศูนย์กลาง

2.2) กลุ่มศูนย์ราชการและการศึกษาใหม่ ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งตะวันออก
ของแม่น้ำน่าน ตั้งแต่บริเวณริมถนนพาดวาริ ข้ามฝั่งแม่น้ำน่านไปตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข
119 มีวิทยาลัยเทคนิค และสำนักงานการศึกษาศาสนาและการวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลาง

2.3) กลุ่มโรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ตั้งอยู่บริเวณเนินริมถนนเจริญภาพดินทร์ ซึ่งแวดล้อมไปด้วยกิจกรรมการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย การค้าพาณิชยกรรม วัด โรงเรียน อยู่โดยรอบ

3) การใช้ที่ดินประเภทศาสนสถาน ตั้งกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่เมืองอุตรดิตถ์

4) การใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่พักอาศัย ตั้งอยู่ด้านหลังของการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชยกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยวความสูงเฉลี่ย 2 ชั้น โดยกลุ่มที่อยู่อาศัยเก่าแก่ มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ตลาดท่าเสา ขยายตัวตั้งบ้านเรือนในแนวเหนือ-ใต้ ตามแนวยาวของสองฟากถนน ซึ่งสามารถจำแนกรูปแบบการวางตัวได้ดังนี้

4.1) ช่วงต้นถนนบรมราชชนนีจะเป็นกลุ่มที่อยู่อาศัยประเภทบ้านแถวมีศักยภาพด้านทำเลที่ดี ห่างออกไปจะเป็นบ้านเดี่ยวตามแนวยาวตลอดถนน ต่อเนื่องไปถึงบริเวณต้นทางหลวงแผ่นดิน 102 ช่วงแกนกลางจะเปลี่ยนสภาพไปเป็นอาคารการค้าพาณิชยกรรมเกือบทั้งหมด

4.2) บริเวณพื้นที่แห่งนี้จะทำหน้าที่รองรับการขยายตัวของความต้องการด้านที่อยู่อาศัยจากสถาบันการศึกษาเป็นส่วนใหญ่

4.3) กลุ่มที่อยู่อาศัยใหม่ใกล้เมือง แบ่งเป็น 2 ตอน คือตอนเหนือ และใต้ ช่วงบริเวณตอนใต้ตั้งแต่สี่แยกวัดหนองผา ถึงจุดตัดถนนบรมราชชนนีมีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณรอบๆโรงพยาบาลอุตรดิตถ์วัดหนองผา และ วัดเกษมจิตตาราม

5) การใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม ในเมืองอุตรดิตถ์มีการใช้ที่ดินประเภทนี้ไม่มากนัก อุตสาหกรรมในพื้นที่โดยส่วนมากเป็นอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องกับภาคเกษตรกรรม คือ การนำเอาผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า สินค้าขึ้นชื่อ ได้แก่ น้ำตาลลูกตาว หน่อไม้ปิ้ง เป็นต้น

6) การใช้ที่ดินประเภทนันทนาการ ในเมืองอุตรดิตถ์มีการใช้ที่ดินประเภทนี้วางตัวอยู่ในพื้นที่หลักๆ ดังนี้

6.1) บริเวณพื้นที่พาณิชย์กรรม ซึ่งมีลานริมถนน เป็นพื้นที่นันทนาการขนาดใหญ่ของเมือง เป็นแหล่งศูนย์รวมกิจกรรมต่างๆของผู้คนในอุดรดิตถ์ ไม่เพียงเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจเท่านั้น ยังเป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ในด้านการเมือง ด้านพาณิชย์กรรมอีกด้วย

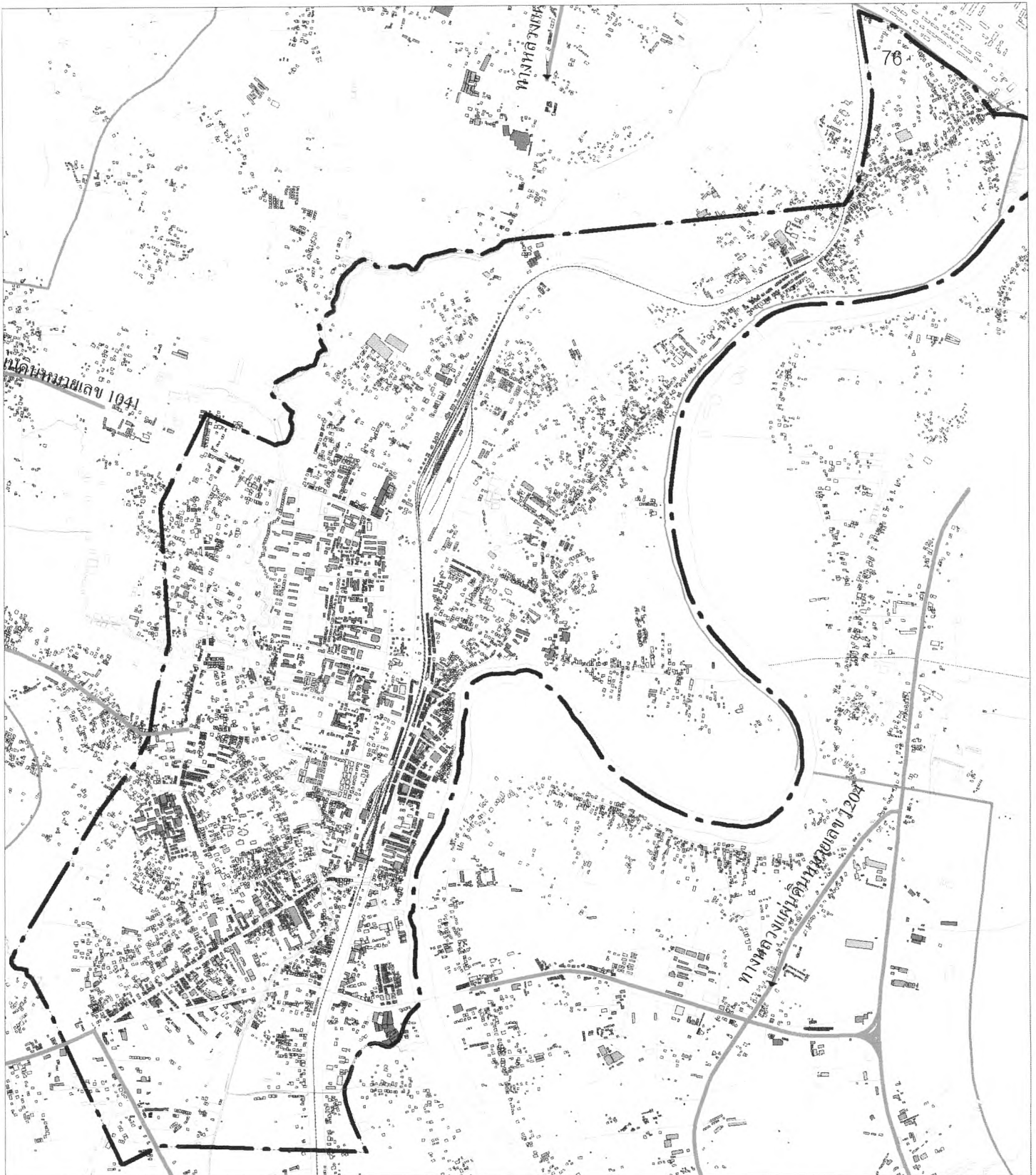
6.2) บริเวณศูนย์ราชการต่างๆ เช่น หน้าศาลากลาง ซึ่งมีลานหน้าพระยาพิชัยเป็นแหล่งประกอบกิจกรรม พื้นที่หน้าเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ พื้นที่ว่างบริเวณส่วนราชการต่างๆ และบริเวณริมทางรถไฟ ซึ่งมีโครงการในการปรับปรุงให้เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์อีกบริเวณหนึ่ง นอกจากนี้บริเวณศูนย์ราชการใหม่ ยังมีสวนสาธารณะขนาดใหญ่ที่ให้บริการแก่ผู้คนในเมืองอีกด้วย

6.3) พื้นที่นันทนาการในส่วนสถานศึกษา เช่น สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์ ลานหน้าโรงเรียนอนุบาลอุดรดิตถ์ เป็นต้น

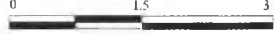

7) การใช้ที่ดินประเภทเกษตรกรรม มีการกระจายตัวอยู่รอบตัวเมืองอุดรดิตถ์ เมื่อพิจารณาจากแผนที่การใช้ที่ดินของเมืองอุดรดิตถ์ จะพบว่า พื้นที่เกษตรกรรมยังมีอยู่มาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ในเมืองนี้ปัญหาการรุกรานพื้นที่เกษตรกรรมยังไม่มี ความรุนแรงเหมือนเมืองใหญ่ทั่วไป

เมื่อพิจารณาในด้านการขยายตัวของชุมชน พบว่า ปัจจุบันการขยายตัวของชุมชนออกไปแนวถนนทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ คือถนนอินใจมี และทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ คือตามแนวถนนบรมอาสน์ ซึ่งผังเมืองรวมได้กำหนดให้เป็นสีแดงครอบคลุมพื้นที่บริเวณดังกล่าว เพื่อเป็นพื้นที่รองรับกิจกรรมด้านพาณิชย์กรรมในอนาคต ส่วนบริเวณที่ถัดจากสีแดงออกไปกำหนดให้ใช้เพื่อเป็นที่พักอาศัย

ส่วนทางด้านตะวันออกมีแม่น้ำน่านเป็นแนวขวางกั้นทำให้เป็นอุปสรรคในการขยายตัวของชุมชนเมือง แต่การเมื่อมีการตัดถนนพาดวารีเชื่อมต่อทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 119 ทำให้ปัจจุบันเริ่มมีการขยายตัวไปฝั่งตะวันออก นอกจากนี้บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 119 ยังเป็นแหล่งที่ตั้งของสถาบันราชการแห่งใหม่และถ้ามีการตัดถนนโครงการเชื่อมต่อระหว่างถนนลำราญร์กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 119 คาดว่าจะเป็นปัจจัยดึงดูดให้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้น

แผนที่ 4.1 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ในปัจจุบัน

สัญลักษณ์			ศักยภาพในการพัฒนาที่วางในชุมชนเมือง : กรณีศึกษาชุมชนเมืองอุดรดิตถ์	
<ul style="list-style-type: none"> เขตเทศบาล เขตตำบล เขตผังเมืองรวม ทางหลวงแผ่นดิน ถนน 	<ul style="list-style-type: none"> ที่พักอาศัยหนาแน่นน้อย ที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม คลังสินค้า 	<ul style="list-style-type: none"> สถานันราชการ สถานศึกษา ศาสนสถาน ปศุสัตว์ อื่นๆ 	<p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>	
			<p>0 1.5 3 กิโลเมตร</p> 	
				

ตารางที่ 4.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2544

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
ย่านพักอาศัย	2,435.98	9.14
ย่านการค้า	304	1.14
บริเวณราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ	556.77	2.09
ย่านอุตสาหกรรม	152.42	0.57
โกดังสินค้า	110.97	0.42
ศาสนสถาน สุสาน ฌาปนสถาน	299.35	1.12
พักผ่อน สันทนาการกีฬา	136	0.51
เลี้ยงสัตว์	118.44	0.44
ถนน ซอย	736	2.76
โรงเรียน สถานศึกษา	499.93	1.88
แม่น้ำ ลำคลอง	847	3.18
เกษตรกรรม ป่า ที่ว่าง	20,446.89	76.74
รวม	26,643.75	100

ที่มา : สำนักงานผังเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์

4.1.3.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต ปี พ.ศ. 2564

แนวความคิดในการวางและจัดทำผังเมืองรวมเมืองอุดรดิตถ์ ปรับปรุงครั้งที่ 2 นี้ ยังคงยึดแนวทางในการวางและจัดทำผังฉบับเดิมที่กำหนดให้รูปแบบของเมืองเป็นศูนย์กลางเดี่ยว คือ ให้ชุมชนเมืองอุดรดิตถ์มีความสำคัญและบทบาทความเป็นศูนย์กลางในระดับจังหวัดด้านการบริหารราชการ การปกครอง การพาณิชย์ การบริการ

การกำหนดพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละประเภทยังคงใกล้เคียงกับผังเดิม ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 ที่กำหนดไว้ เนื่องจากที่ดินแต่ละประเภทที่กำหนดไว้ยังคงสามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนได้ ทั้งนี้ ได้กำหนดแนวความคิดในการวางและจัดทำผังเมืองรวมเมืองอุดรดิตถ์ (ปรับปรุงครั้งที่ 2) ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมย่านพาณิชย์กรรม โดยเฉพาะบริเวณศูนย์กลางพาณิชย์กรรมของชุมชนเพื่อให้เป็นโครงสร้างหลักทางเศรษฐกิจระดับเมือง โดยกำหนดให้เป็นเขตพาณิชย์กรรมและที่

อยู่อาศัยหนาแน่นมาก และขยายไปยังพื้นที่ต่อเนื่องเพื่อค้ำค่าในการลงทุนด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการของรัฐ และสามารถพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมพื้นที่โดยรอบย่านพาณิชย์กรรมให้เป็นย่านที่พักอาศัยหนาแน่น ปานกลางและหนาแน่นน้อย ให้มีการพัฒนาพื้นที่ได้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบริเวณถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1041 (ถนนอินใจมี)ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 102 และถนนเจริญภาพดินทร์ ที่มีการขยายตัวของชุมชนออกมาจากศูนย์กลางเดิม

3. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ในเขตผังเมืองรวมเมืองอุดรดิตถ์ให้มีประสิทธิภาพสามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนเมืองในอนาคต

4. อนุรักษ์พื้นที่สาธารณะเพื่อเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และนันทนาการเพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว

5. อนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบผังเมืองรวมเมืองอุดรดิตถ์ เพื่อการผลิตด้านการเกษตร

ดังนั้นผังเมืองรวมเมืองอุดรดิตถ์ปรับปรุงครั้งที่ 2 นี้ จึงได้กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่เขตผังเท่าผังเดิมคือประมาณ 42.63 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 26,643.75 ไร่ เนื่องจากพื้นที่แต่ละประเภทที่กำหนดไว้ยังสามารถรองรับการพัฒนาของเมืองและการขยายตัวของชุมชนได้อีก แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการแก้ไขปรับปรุงผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต ซึ่งแตกต่างไปจากผังเดิมในบางบริเวณ ผังการใช้ประโยชน์ที่ดินได้กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตไว้ 9 ประเภท ดังนี้

1. ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรม และที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก (สีแดง) มีเนื้อที่ประมาณ 938.35 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.52 ของพื้นที่ทั้งหมด ที่ดินประเภทนี้กำหนดไว้บริเวณตอนกลางของชุมชน ซึ่งเป็นย่านพาณิชย์กรรมดั้งเดิมของชุมชน ได้แก่ พื้นที่ระหว่างแนวเขตทางรถไฟกับแม่น้ำน่าน บริเวณสถานีรถไฟอุดรดิตถ์สองฟากถนนสำราญรินทร์ และบริเวณสถานีรถไฟท่าเสา ส่วนบริเวณพื้นที่ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อรองรับการขยายตัวของย่านพาณิชย์กรรมในอนาคตได้กำหนดไว้บริเวณสองฟากถนนพาดวารีและถนนบรมอาสาณ์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์การค้า โรงแรม

ธนาคาร และต่อเนื่องกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 102 ซึ่งเป็นที่ตั้งของสถานีขนส่งจังหวัดอุตรดิตถ์

2. ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง (สีส้ม) มีเนื้อที่ประมาณ 3,829.14 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.37 ของพื้นที่ทั้งหมด ที่ดินประเภทนี้กำหนดไว้บริเวณรอบย่านพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก

3. ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย (สีเหลือง) มีเนื้อที่ประมาณ 6,595.60 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.75 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งได้กำหนดไว้รอบที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง

4. ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ (สีม่วงอ่อน) มีเนื้อที่ประมาณ 523 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.96 ของพื้นที่ทั้งหมด ที่ดินประเภทนี้กำหนดให้ติดขอบผังตอนบน

5. ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (สีเขียว) มีเนื้อที่ประมาณ 10,012.88 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.58 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นที่ดินที่กำหนดบริเวณโดยรอบผัง เพื่อควบคุมการขยายตัวของชุมชนไม่ให้กระจายออกไปเร็วเกินควร และเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมให้กับชุมชน

6. ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (สีเขียวอ่อน) มีเนื้อที่ประมาณ 832.74 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.13 ของพื้นที่ทั้งหมด กำหนดไว้บริเวณสวนสาธารณะ สนามกีฬาจังหวัด พื้นที่ริมคลองส่งน้ำชลประทานคลองโพ โดยกันเขต 15 เมตรจากกึ่งกลางคลอง พื้นที่สองฝั่งแม่น้ำน่านโดยกันเขตจากแนวฝั่งแม่น้ำน่านข้างละ 20 เมตร บริเวณบึงสาธารณะ และบริเวณที่สาธารณะใกล้สถานีรถไฟศิลาอาสน์

7. ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา (สีเขียวมะกอก) มีเนื้อที่ประมาณ 593.77 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.23 ของพื้นที่ทั้งหมด ได้แก่ สถาบันการศึกษาของรัฐบาลทั้งหมด

8. ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา (สีเทาอ่อน) มีเนื้อที่ประมาณ 257.52 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.97 ของพื้นที่ทั้งหมด

9. ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ (สีน้ำเงิน) มีเนื้อที่ประมาณ 803.73 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.02 ของพื้นที่ทั้งหมด

แผนที่ 4.2 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ในอนาคต

สัญลักษณ์ --- เขตเทศบาล --- เขตตำบล --- เขตผังเมืองรวม --- ทางหลวงแผ่นดิน --- ถนน □ ที่พักอาศัยหนาแน่นน้อย □ ที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง □ พาณิชยกรรม □ อุตสาหกรรม □ คลังสินค้า □ สถานบันราชการ □ สถานศึกษา □ ศาสนสถาน □ ปศุสัตว์ □ อื่นๆ			ศึกษภาพในการพัฒนาที่วางในชุมชนเมือง : กรณีศึกษาชุมชนเมืองอุดรดิตถ์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 0 1.5 3 กิโลเมตร
---	--	--	---

ตารางที่ 4.2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต ปี พ.ศ. 2564

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ไร่	ร้อยละ
1. ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย	6,595.60	24.75
2. ที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	3,829.14	14.37
3. พาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก	938.35	3.52
4. อุตสาหกรรมเฉพาะกิจ	523.00	1.96
5. ชนบท และเกษตรกรรม	10,012.88	37.58
6. ที่โล่งเพื่อนันทนาการ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม	832.74	3.13
7. สถาบันการศึกษา	593.77	2.23
8. สถาบันศาสนา	257.52	0.97
9. สถาบันราชการ การสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ	803.73	3.02
10. ถนน ซอย , ทางรถไฟ	1,589.00	5.96
11. แม่น้ำ ลำคลอง	668.75	2.51
รวม	26,643.75	100.00

ที่มา : สำนักงานผังเมืองจังหวัดอุดรดิตถ์

4.1.4 ระบบคมนาคมขนส่ง

4.14.1 สภาพปัจจุบันของระบบคมนาคมขนส่ง การคมนาคมขนส่งทางบกของชุมชนภายในเมืองอุดรดิตถ์ มีเส้นทางคมนาคมทั้งทางรถยนต์ และทางรถไฟ

ทางรถยนต์ เมืองอุดรดิตถ์สามารถคมนาคมขนส่งติดต่อกับกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง โดยทางหลวงสายสำคัญ ดังนี้

- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 11 เป็นถนนสายประธานระดับภาค และเป็นเส้นทางเศรษฐกิจของภาคกลางติดต่อกับภาคเหนือ แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ที่อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี และไปสิ้นสุดทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ที่จังหวัดเชียงใหม่

- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 102 แยกทางจากหลวงแผ่นดิน หมายเลข 101 ที่อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย เข้าสู่จังหวัดอุดรดิตถ์ ระยะทางประมาณ 36 กิโลเมตร

- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 119 สภาพถนนเป็นลักษณะ 4 ช่องจราจร ข้างละ 2 ช่องจราจรไปกลับ มีเกาะกลางถนน แยกจากทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 11 ที่ตำบลป่าเต่า อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ เข้าสู่ชุมชนเมืองอุดรดิตถ์ ระยะทางประมาณ 2.7 กิโลเมตร

- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1040 (ถนนศรีชาววัง) จากอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ไปถึงอำเภอพิชัย ระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร

- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1041 (ถนนอินใจมี) เป็นถนนที่เชื่อมระหว่างอำเภอลับแลกับอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ ระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร

การขนส่งผู้โดยสาร เมืองอุดรดิตถ์มีสถานีขนส่งจังหวัดอุดรดิตถ์ 1 แห่ง ตั้งอยู่บริเวณริมถนนพาดวารี เป็นศูนย์กลางการขนส่งผู้โดยสาร ซึ่งมีรถโดยสารของบริษัทขนส่งจำกัด และของบริษัทเอกชนวิ่งระหว่างเมืองอุดรดิตถ์กับกรุงเทพมหานคร และกับจังหวัดอื่น ๆ ใกล้เคียง รวมทั้งรถโดยสารที่วิ่งระหว่างภาคเหนือสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วย

4.1.4.2 ระบบถนนภายในชุมชน

การคมนาคมของชุมชนภายในเมืองส่วนใหญ่จะใช้ถนนเป็นหลัก ปัจจุบันถนนมีสภาพที่ค่อนข้างดี ทั้งนี้ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้พยายามดำเนินการพัฒนาด้วยการปรับปรุงผิวจราจร ขยายและเสริมไหล่ทางตามถนนสายต่าง ๆ ให้ได้กว้างมากที่สุด ทำให้สามารถเพิ่มความสะดวกรบาย และมีความคล่องตัวของจราจรได้มากขึ้นระดับหนึ่ง ระบบถนนภายในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ค่อนข้างสมบูรณ์ แต่ถนนสายหลักซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่บริเวณย่านพาณิชย์กรรมกับย่านที่พักอาศัย คือ ถนนบรมอาสาณ์ ถนนสำราญรีน และถนนแจษฎาบดินทร์ มีขนาดทางค่อนข้างแคบ การจราจรในเวลาปกติจะยังไม่ติดขัดมากนัก นอกจากชั่วโมงเร่งด่วนเช้าเย็น ที่มีสภาพการจราจรหนาแน่นกว่าปกติเท่านั้น บริเวณที่จะมีการจราจรติดขัด คือ

- บริเวณถนนอินใจมี หน้าสถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์ - หน้าโรงเรียนอุดรดิตถ์
- บริเวณถนนสำราญรีนจากแยกไฟแดงหน้าธนาคารกรุงศรีอยุธยา ถึงหน้าโรงเรียนอนุบาลอุดรดิตถ์
- บริเวณถนนบรมอาสาณ์ จากแยกไฟแดงเชื่อมถนนฤดีเปรม

4.1.4.3 สภาพการจราจรในปัจจุบัน

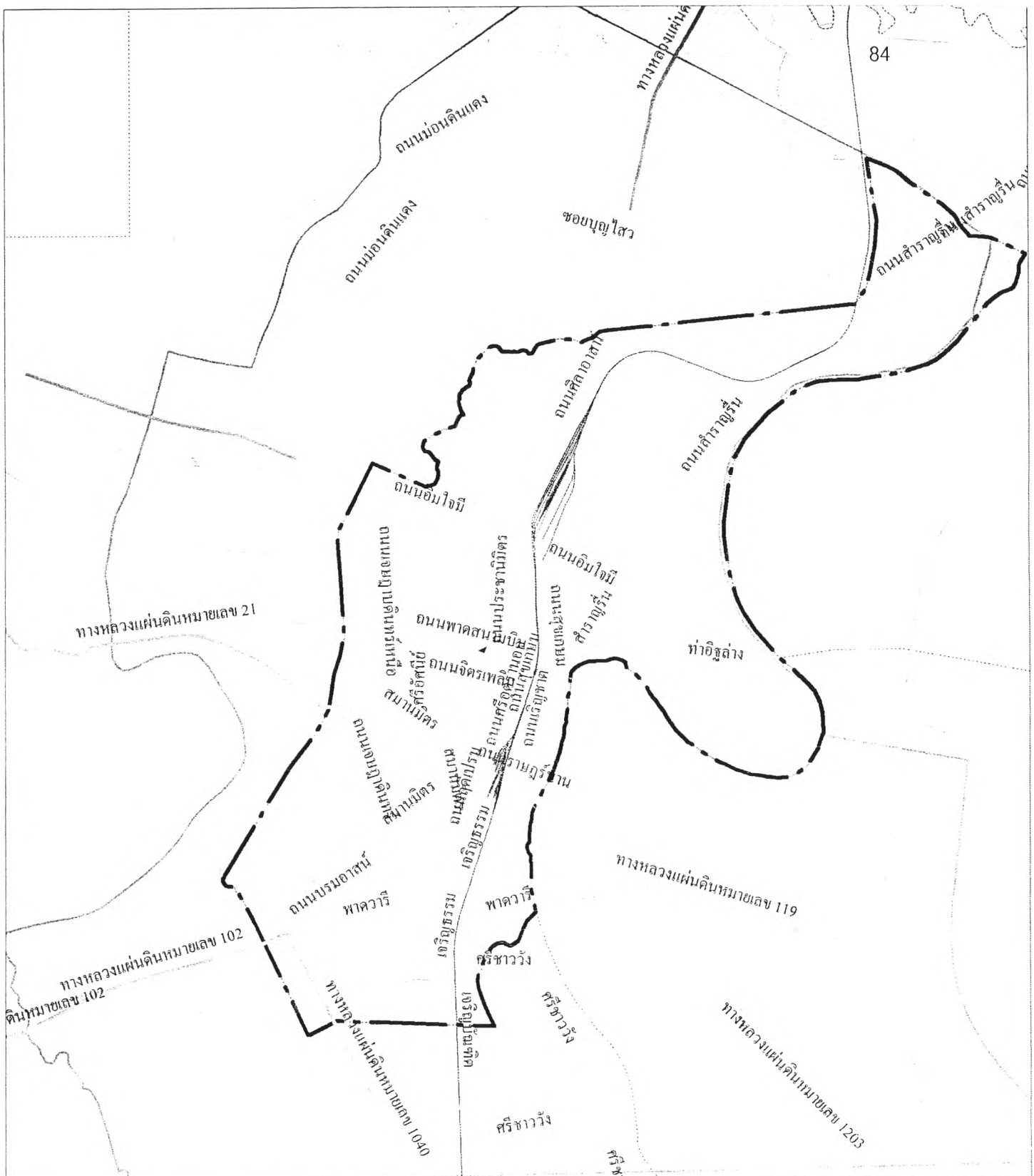
การจราจรในเมืองอุดรดิตถ์ ไม่มีระบบเดินรถทางเดียว จากการสำรวจปริมาณการจราจรบนถนนสายสำคัญในช่วงโมงเร่งด่วน สรุปได้ ดังนี้ (สำนักงานผังเมืองรวมจังหวัดอุดรดิตถ์ : 2544)

1. ถนนบรมอาสน์ เป็นถนนสายหลักที่ผ่านย่านพาณิชยกรรม มีปริมาณการจราจรเพิ่มมากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 74 หรือมีปริมาณจราจร 25,457 คัน สภาพการจราจรโดยทั่วไปคล่องตัว แต่จะมีปริมาณการจราจรค่อนข้างหนาแน่นในช่วงโมงเร่งด่วน เนื่องจากบริเวณสองข้างทางได้มีการจอดยานพาหนะตลอดแนว
2. ถนนเจริญภาพดินทร์ บริเวณหน้าโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ มีปริมาณการจราจรเพิ่มมากขึ้นประมาณร้อยละ 142 หรือมีปริมาณจราจร 23,816 คัน
3. ถนนอินใจมี บริเวณหน้าสถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์ มีปริมาณการจราจรเพิ่มมากขึ้นประมาณร้อยละ 65 หรือมีปริมาณจราจร 19,879 คัน
4. ถนนประชานิมิตร เป็นถนนที่ผ่านศูนย์ราชการจังหวัด และสถานการศึกษามีปริมาณการจราจรเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 9 หรือมีปริมาณจราจร 22,155 คัน

โดยภาพรวมสภาพการจราจรในเมืองอุดรดิตถ์ มีสภาพการจราจรคล่องตัว จะมีปริมาณการจราจรหนาแน่นมาก เฉพาะช่วงเวลาที่ชั่วโมงเร่งด่วนเช้าและเย็นเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการจราจรในอดีตกับปัจจุบัน ปรากฏว่ามีปริมาณการจราจรเพิ่มมากขึ้น

ทางรถไฟ อุดรดิตถ์มีเส้นทางรถไฟสายเหนือจากกรุงเทพมหานคร ถึงจังหวัดเชียงใหม่ตัดผ่านโดยในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์มีสถานีรถไฟถึง 3 สถานี คือ สถานีรถไฟอุดรดิตถ์ สถานีรถไฟศิลาอาสน์ และสถานีรถไฟท่าเสา และมีเส้นทางแยกจากสถานีบ้านดาราในอำเภอพิชัยไปสถานีสุวรรณคโลกจังหวัดสุโขทัย ในเขตจังหวัดอุดรดิตถ์มีเส้นทางรถไฟผ่าน 3 อำเภอ คือ อำเภอพิชัย อำเภอตรอน และอำเภอเมืองอุดรดิตถ์ และสถานีรถไฟทั้งหมด 10 สถานี สถานีรถไฟที่สำคัญในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์คือสถานีอุดรดิตถ์ และสถานีรถไฟศิลาอาสน์ ซึ่งจัดเป็นสถานีรถไฟที่สำคัญของเส้นทางเดินรถไฟสายเหนือในการขนส่งสินค้าและผู้โดยสาร รวมทั้งเป็นจุดเติมน้ำมันเชื้อเพลิงและสับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในขบวนรถ

ทางน้ำ จังหวัดอุดรดิตถ์มีแม่น้ำน่านไหลผ่านที่ อ. ท่าปลา อ.เมือง อ.ตรอน และ อ.พิชัย ดังนั้นจึงได้อาศัยแม่น้ำน่านเป็นเส้นทางคมนาคม แต่ในปัจจุบันเส้นทางน้ำได้ลดความสำคัญลงมาก เนื่องจากประชาชนนิยมไปใช้เส้นทางคมนาคมด้านอื่นที่สะดวกและรวดเร็วกว่า

แผนที่ 4.3 แสดงเส้นทางคมนาคมในเขตพื้นที่ศึกษา

<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> เขตเทศบาล เขตตำบล เขตผังเมืองรวม ทางหลวงแผ่นดิน ถนน 	<p>ศักยภาพในการพัฒนาที่ว่างในชุมชนเมือง : กรณีศึกษาชุมชนเมืองอุดรดิตต์</p> <p>ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>
<p>0 1.5 3 กิโลเมตร</p> 	

4.1.5 การบริการด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

4.1.5.1 การไฟฟ้า

การไฟฟ้าจังหวัดอุตรดิตถ์อยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โดยได้รับกำลังไฟฟ้าจากสถานีจ่ายไฟอุตรดิตถ์ จำหน่ายไฟฟ้าให้แก่ประชาชนในจังหวัดอุตรดิตถ์ 108,974 ราย คิดเป็นร้อยละ 98.82 และการใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนครบ 100% จำนวน 8 อำเภอ ส่วนอำเภอท่าปลา มีไฟฟ้าใช้ร้อยละ 98.79 ส่วนอีกร้อยละ 1.21 เป็นหมู่บ้านห้วยด้า ตำบลนางพญา ซึ่งการไฟฟ้าภูมิภาคมีโครงการจะจัดตั้งโรงไฟฟ้าเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าให้กับหมู่บ้านนี้แล้ว

4.1.5.2 การประปา

การประปาเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ สำนักงานตั้งอยู่ เลขที่ 1 ถนนประชานิมิตร ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ พื้นที่ 21 ไร่ 1 งาน 64 ตารางวา ในบริเวณมีอาคารโรงกรองน้ำ ตั้งอยู่ติดกับอาคารสำนักงานการประปา แหล่งน้ำดิบได้จากแม่น้ำน่าน อยู่ห่างจากโรงกรองน้ำ 1 กิโลเมตร สามารถจ่ายน้ำเพื่อการประปาได้ 4 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ปริมาณเพียงพอทุกฤดูกาล มีกำลังการผลิตน้ำประปารวมทั้งสิ้น 500 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง และในปี พ.ศ. 2545 นี้จะมีการก่อสร้างเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตอีก 6,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน ส่วนประชาชนผู้อยู่นอกเขตเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ ประกอบไปด้วย ตำบลท่าเสา ตำบลบ้านเกาะ และตำบลป่าเต่า ใช้น้ำประปาจากประปาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นประปาขนาดย่อมพร้อมขยาย ของจังหวัดอุตรดิตถ์ ประปา รพช. ประปาของสาธารณสุข (กรมอนามัย) ประปาของกรมโยธาธิการ ซึ่งมีกระจายอยู่ตามพื้นที่หมู่บ้านตำบลต่าง ๆ การผลิตน้ำประปาใช้น้ำดิบจากแหล่งน้ำบาดาลเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสามารถช่วยบรรเทาการขาดแคลนน้ำอุปโภค - บริโภคได้ระดับหนึ่ง

4.1.5.3 โทรศัพท

ปัจจุบันจำนวนชุมสายโทรศัพท์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ มี 11 ชุมสาย ครอบคลุมพื้นที่ 9 อำเภอ มีจำนวนเลขหมายทั้งหมด 15,236 เลขหมาย อยู่ในเขตผังเมืองรวมเมืองอุตรดิตถ์ 6,144 เลขหมาย และมีตู้โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 1,431 ตู้ ให้บริการเต็มพื้นที่ในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์

4.1.5.4 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ในเขตผังเมืองรวมเมืองอุดรดิตถ์ เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ มีการให้บริการด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ทั้งยังครอบคลุมพื้นที่นอกเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ โดยมีรถดับเพลิงขนาดความจุ 2,000 ลิตร 5 คัน รถบรรทุกน้ำ 6,000 ลิตร จำนวน 2 คัน เครื่องมือดับเพลิงเคมี จำนวน 61 เครื่อง แหล่งน้ำที่นำมาใช้ดับเพลิงได้จากแม่น้ำน่าน คลองโพ และน้ำประปา ซึ่งน้ำประปามีหัวจ่ายน้ำในชุมชนต่าง ๆ โดยเฉพาะย่านพาณิชย์กรรม และย่านพักอาศัย จำนวน 80 จุด สำหรับต่อเข้าสายสูบน้ำดับเพลิงในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์

4.1.5.5 การกำจัดขยะมูลฝอย

สถานที่ทิ้งขยะเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ อยู่ห่างจากเขตเทศบาล 20 กม. ไปตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1047 (ถนนสายอุดรดิตถ์ - น้ำพี้) ไปทางทิศด้านตะวันออกเฉียงเหนือของตัวชุมชน (นอกเขตเทศบาล) พื้นที่ประมาณ 112 ไร่ อยู่ในเขตตำบลผาจุก อำเภอเมืองอุดรดิตถ์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการกำจัดขยะ

- รถบรรทุกขยะชนิดอัดท้าย มีความจุ 10 ลูกบาศก์เมตร/คัน จำนวน 3 คัน
- รถบรรทุกขยะชนิดเปิดข้าง มีความจุ 9 ลูกบาศก์เมตร/คัน จำนวน 4 คัน
- รถบรรทุกขยะชนิดเปิดข้างเทท้าย มีความจุ 6 ลูกบาศก์เมตร/คัน จำนวน 5

คัน

- พนักงานทำความสะอาด (พนักงานจัดเก็บขยะ) จำนวน 18 คน

เวลาจัดเก็บขยะตั้งแต่ 05.00 - 12.00 น. โดยเก็บขยะประมาณขยะที่เก็บได้ประมาณ 39 - 40 ตัน/วัน วิธีการกำจัดขยะจะใช้วิธีการฝังกลบแบบไม่ถูกต้องเท่าใด เพราะกำลังดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะอยู่

4.1.5.6 การระบายน้ำและการบำบัดน้ำเสีย

ในเขตเมืองอุดรดิตถ์ ที่ระบายน้ำฝนและที่ระบายน้ำทิ้งจากชุมชนจะไหลรวมในท่อเดียวกัน การระบายน้ำทิ้งจากตัวเมืองเกือบทั้งหมดจะระบายลงทิ้งในแม่น้ำน่าน และคลองโพ ซึ่งมักจะก่อให้เกิดน้ำในลำน้ำคลองโพเน่าเสียในช่วงฤดูแล้ง อย่างไรก็ตามเทศบาลกำลังดำเนินการแก้ไขอยู่ ส่วนน้ำเสียที่ไหลลงสู่ลำน้ำน่านนั้น ยังไม่สร้างปัญหาน้ำเน่าเสียเพราะน้ำจากเขื่อนสิริกิติ์ ได้ปล่อยน้ำออกมาตลอดในฤดูแล้งเพื่อให้ไหลเข้าสู่พื้นที่ทำนาปรัง แต่ก็ทำให้ชุมชนที่อยู่ท้ายน้ำต้องสูบน้ำไม่สะอาดไปทำน้ำประปาต้องเสียค่าใช้จ่ายในขบวนการผลิตสูงขึ้น เรื่องนี้เทศ

บาลเมืองอุตรดิตถ์ได้งบประมาณมาดำเนินการสร้างบ่อบำบัด แต่ยังไม่สามารถจะดำเนินการก่อสร้างได้ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ไม่ยินยอม

4.1.5.7 สถานีขนส่งผู้โดยสาร

สถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดอุตรดิตถ์ตั้งอยู่บริเวณทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 119 (แยกจากถนนสาย 11) ตำบลท่าอิฐ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นสถานีขนส่งผู้โดยสาร ชั้น 3 โดยสามารถรองรับเส้นทางเดินรถโดยสารประจำทางวิ่งผ่าน หรือมีจุดเริ่มต้นทาง - ปลายทาง ที่จังหวัดอุตรดิตถ์ ไปสู่ชุมชนเมืองจังหวัดใกล้เคียงหลายเส้นทาง และมีรถโดยสารที่วิ่งระหว่างภาคเหนือสู่ภาคตะวันออก ภาคกลางและจอต้อนรับส่งผู้โดยสารทุกวัน

4.1.5.8 สวนสาธารณะและสนามกีฬา

ในบริเวณชุมชนผังเมืองรวมเมืองอุตรดิตถ์ มีสวนสาธารณะที่ใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชน คือ

1. สวนสาธารณะมหามงคล	มีพื้นที่	16 ไร่	2 งาน	76 ตารางวา
2. สนามกีฬาพระยาพิชัยดาบหัก	มีพื้นที่	21 ไร่	3 งาน	24 ตารางวา
3. สวนสุขภาพ-สระว่ายน้ำ-ห้องสมุด	มีพื้นที่	7 ไร่	1 งาน	47 ตารางวา
ประชาชนเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา				
4. ลานเอนกประสงค์ริมน้ำ่าน	มีพื้นที่	11 ไร่	0 งาน	0 ตารางวา
5. สวนเฉลิมพระเกียรติริมน้ำ่าน	มีพื้นที่	2 ไร่	2 งาน	0 ตารางวา
6. สนามเบตมินตัน	มีพื้นที่	0 ไร่	2 งาน	50 ตารางวา
7. สนามกีฬาจังหวัดอุตรดิตถ์	มีพื้นที่	62 ไร่	0 งาน	0 ตารางวา
รวมสวนสาธารณะและสนามกีฬา	จำนวน	121 ไร่	2 งาน	97 ตารางวา

ตารางวา

4.1.5.9 สถาบันราชการ

เนื่องจากชุมชนเมืองอุตรดิตถ์ เป็นที่ตั้งของตัวจังหวัดอุตรดิตถ์ ดังนั้น จึงเป็นศูนย์กลางของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ ประกอบด้วยหน่วยงานทั้งหมด 51 หน่วยงาน หน่วยงานราชการส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ของศาลากลาง

4.1.5.10 สถาบันการศึกษา

ในเขตผังเมืองรวมเมืองอุดรดิตถ์ มีสถาบันการศึกษาให้บริการตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียนจนถึงระดับปริญญาตรี จำนวน 30 แห่ง สังกัดเทศบาล 6 แห่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 7 แห่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน 9 แห่ง สังกัดกรมสามัญศึกษา 2 แห่ง กรมอาชีวศึกษา 3 แห่ง สถาบันราชภัฏ 1 แห่ง ภัทรวงษาธารณสุข 1 แห่ง

สถาบันการศึกษาส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ โดยเฉพาะการศึกษาในระดับประถมศึกษา จนถึงอุดมศึกษาสำหรับบริเวณรอบนอกเขตเทศบาลเมือง ฯ ส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรดิตถ์ วิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.)

4.1.5.11 สถาบันศาสนา

ประชากรในเขตผังเมืองรวมเมืองอุดรดิตถ์ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ที่เหลือ นับถือศาสนาคริสต์ อิสลาม ประชากรส่วนใหญ่นับถือขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณ ที่สืบทอดกันมายาวนาน

สถาบันศาสนาในเขตผังเมืองรวมเมืองอุดรดิตถ์ มีทั้งสิ้น 21 แห่ง เป็นสถานประกอบกิจกรรมในพุทธศาสนา จำนวน 17 แห่ง ศาสนาคริสต์ 4 แห่ง ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตตำบลท่าอิฐ ตำบลท่าเสา ตำบลบ้านเกาะ และตำบลป่าเช่าตามลำดับ

4.1.5.12 สถานบริการสาธารณสุข

ในเขตเมืองอุดรดิตถ์ มีสถานบริการด้านสาธารณสุข จำนวน 4 แห่ง เป็นสถานบริการสาธารณสุขของรัฐทั้งหมดโดยมีโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ (โรงพยาบาลศูนย์) 1 แห่ง เป็นสถานบริการขนาดใหญ่ที่สุด มีแพทย์ 61 คน พยาบาล 531 คน จำนวนเตียงคนไข้ 580 เตียง

4.1.5.13 ตลาดสด

มีตลาดสดในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ จำนวน 6 แห่ง คือ

- ตลาดสดเทศบาล 1 ที่ตั้งอยู่ที่ถนนมุขศาลา

- ตลาดสดเทศบาล 2 ตั้งอยู่ที่ถนนสำราญรีน
- ตลาดสดเทศบาล 3 ตั้งอยู่ที่ถนนเกษมราษฎร์
- ตลาดสดเทศบาล 4 ตั้งอยู่ที่ถนนแปดวา
- ตลาดสดท่าเสา ตั้งอยู่บริเวณหน้าสถานีรถไฟท่าเสา ถนนสำราญรีน
- ตลาดสดคลองโพ ตั้งอยู่ถนนบรมอาสน์

4.1.5.14 ไปรษณีย์

ในเขตเมืองอุดรดิตถ์ มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 2 แห่ง ให้บริการประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตชุมชนเมืองอุดรดิตถ์และใกล้เคียง

4.1.6 สถานการณ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากร

สภาพปัจจุบันของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ พบว่า มีประชาชนที่ทำให้เกิดขยะ 43,719 คน ซึ่งผลิตขยะรวมกันได้เฉลี่ยวันละประมาณ 48,383 ก.ก. แสดงว่าประชาชนชาวเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ 1 คน ผลิตขยะเฉลี่ยวันละ 0.737 ก.ก. โดยประมาณ ซึ่งทางเทศบาลไม่สามารถจัดเก็บได้หมด ทำให้เกิดขยะตกค้างเฉลี่ยวันละ 0.65 ตัน (650 กิโลกรัม) ต่อวัน สำหรับขยะที่จัดเก็บได้นั้นได้ถูกนำไปกำจัดโดยนำไปเพียงเทกองไว้ แล้วเกลี่ยบนพื้นที่รองรับเท่านั้น ที่บริเวณบ้านบ่อพระ ต.ผาจุก อ.เมือง จำนวน 112 ไร่ โดยยังไม่มีระบบกำจัดที่เหมาะสม ซึ่งสามารถกำจัดขยะได้วันละ 26-27 ตันต่อวัน แต่ในอนาคตคาดว่าจะมีการกำจัดแบบฝังกลบที่สมบูรณ์แบบมากกว่านี้ หลังจากระบบกำจัดได้ดำเนินการสร้างเสร็จแล้ว

โดยแหล่งเกิดขยะที่สำคัญของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ก็คือ ตลาด นอกจากจะเป็นแหล่งผลิตขยะที่สำคัญแล้วยังก่อให้เกิดปัญหาทางด้านน้ำเสียและการระบายน้ำตามมามากอีกด้วย เนื่องจากแม่ค้าพ่อค้า มักทิ้งเศษผัก ผลไม้ อื่นๆ ตามท่อระบายน้ำ อีกส่วนหนึ่งมาจากชุมชน ซึ่งชุมชนจัดเป็นอีกแหล่งผลิตขยะที่สำคัญ ซึ่งขยะชุมชนนั้นมีสัดส่วนที่มากกว่าสัดส่วนขยะจากตลาดนอกจากนี้ประเภทของขยะยังมีความแตกต่างกันข้างจัดระหว่างขยะบ้าน กับ ขยะตลาด

แนวทางในการจัดการขยะชุมชนของแต่ละบ้านในเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์

1) คัดแยกขยะเป็น 3 ประเภท คือ ขยะที่ย่อยสลายได้(ขยะสด) เช่น เศษผัก ผลไม้ อาหาร ขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ เช่น ขวดแก้ว พลาสติก และขยะอันตราย เช่น ระเบิด ยานพาหนะ

2) จัดให้มีถังขยะที่ทำด้วยวัสดุทน แข็งแรง ทำความสะอาดง่าย ไม่รั่วซึมมีฝาปิดมิดชิด เพื่อป้องกันแมลงและสัตว์คีย์เขี่ย มีหูหิ้วหรือที่จับยก ความจุประมาณ 20-40 ลิตร

3) ลดปริมาณขยะที่ผลิตได้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น รู้จักซ่อมแซมของที่ชำรุด การนำของที่ไมใช้แล้วมาใช้ประโยชน์ในทางอื่นๆ หลีกเลี่ยงของที่สามารถทำให้เกิดขยะอันตรายและเสื่อมสภาพเร็ว

4) นำขยะจากบ้านของตนไปตั้ง ณ จุดจัดเก็บ หรือใส่ในภาชนะรองรับที่ทางเทศบาลจัดให้ไว้ เพื่อลดการเกิดปัญหาขยะตกค้างสำหรับระบบกำจัดขยะที่ทางเทศบาลจะจัดให้มีในอนาคต

4.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

4.2.1 พัฒนาการของย่านการค้า

การค้าของตลาดบางโพ(รอบวัดท่าถน)มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาก แต่ข้อจำกัดทางพื้นที่ไม่สามารถขยายออกได้ในทุกด้าน ดังนั้นจึงเกิดตลาดเทศบาล1(พ.ศ.2500)มาเป็นศูนย์กลางการค้าเพื่อรองรับความต้องการของประชาชนและตลาดนี้มีการเติบโตอย่างรวดเร็วจนต้องสร้างตลาดเทศบาล2มารองรับ(พ.ศ.2510) ต่อมาเกิดไฟไหม้บริเวณ ตลาดบางโพในปี พ.ศ.2508 และ พ.ศ.2526 ทำให้ต้องย้ายผู้ประสบภัยมาอยู่ชั่วคราวที่สนามเด็กเล่นข้างไปรษณีย์ในระหว่างการซ่อมแซมตลาดเทศบาล1 พื้นที่ชั่วคราวนั้นเติบโตเป็นตลาดจนต้องสร้างเป็นตลาดเทศบาล3 โดยย้ายคนไปอยู่บริเวณตลาดริมถนนชั่วคราว เมื่อสร้างเสร็จจึงย้ายกลับเข้าไปทำการค้าดังในปัจจุบัน ส่วนตลาดเทศบาล4(ใต้รุ่ง)นั้นสร้างขึ้นเพื่อรองรับลูกค้าจากสถาบันราชการและสถาบันการศึกษาในบริเวณใกล้เคียงซึ่งขายการค้าส่วนใหญ่จะเป็นอาหารและเครื่องแต่งกาย

ในด้านของตลาดท่าอิฐนั้น ได้มีคำบอกเล่าจากคนเก่าแก่ ไว้ดังนี้ “ตลาดหาดท่าอิฐเป็นศูนย์กลางการค้าทางเรือที่สำคัญมาแต่อดีต ต่อมาในสมัย ร.3 มีการสร้างสถานีรถไฟที่บางโพและท่าเสา พ่อค้าแม่ค้าต่างเห็นว่าควรย้ายไปอยู่ใกล้สถานีอุตราดิตถ์และท่าเสา เพราะสะดวกในการรับสินค้าซึ่งบรรทุกมาทางรถไฟซึ่งเร็วกว่าเรือมาก รวมทั้งตลาดหาดท่าอิฐในฤดูน้ำ น้ำมักจะท่วม ต้องขนย้ายของหนีน้ำกันบ่อยๆ นอกจากนี้ตลาดหาดท่าอิฐอยู่ไกลกับสถานที่ราชการ ไม่สะดวกแก่การไปมาติดต่อกัน ดังนั้นบางพวกจึงย้ายไปบางโพ บางพวกก็ย้ายไปท่าเสากันในปี พ.ศ.2454 ตั้งแต่นั้นมาที่บางโพบริเวณรอบวัดวังเตาหม้อ(วัดท่าถน) ก็เป็นตลาดหนาแน่นขึ้นทุกที ที่ท่าเสาก็เช่นเดียวกันและหาดท่าอิฐก็เสื่อมลง

4.2.2 ที่ตั้งและสภาพทั่วไปของย่านการค้า

เมืองอุดรดิตถ์มีแหล่งเศรษฐกิจท้องถิ่นอันได้แก่ ตลาดเทศบาลทั้ง 4 โดยที่

ตลาด1 รับหน้าที่ให้บริการด้านอาหารตามสั่งและอาหารได้รุ่มตลอด 24 ชั่วโมง ปัจจุบันสภาพอาคารทรุดโทรม มีเฉพาะการขายอาหารและเครื่องดื่ม

ตลาด2 รับหน้าที่ในการเป็นตลาดเย็น มีสินค้าประเภทผัก เนื้อสัตว์ อาหารสำเร็จ เริ่มทำการค้าตั้งแต่เวลา 6 โมงเช้าถึง 2 ทุ่ม

ตลาด3 รับหน้าที่ในการเป็นตลาดเช้ามีสินค้าเช่นเดียวกับตลาด2 เริ่มทำการค้ากันตั้งแต่ 6 โมงเช้าจนถึงเที่ยง

ตลาด4 รับหน้าที่ในการเป็นตลาดอาหารตามสั่งและเสื้อผ้า

จากสภาพทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของจังหวัดอุดรดิตถ์ การพาณิชย์กรรมเป็นสาขาหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยจะเห็นได้ว่าในเขตชุมชนเมืองอุดรดิตถ์ กิจการค้าและบริการจะเป็นสิ่งสำคัญในการให้บริการแก่ชุมชนทั้งในเมืองและในชนบท ศูนย์กลางแห่งที่ตั้งของกิจการค้าและบริการจะอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ซึ่งรูปแบบที่เกิดขึ้นจะเกิดจากอิทธิพลระหว่างตัวศูนย์กลางคือตลาดท่าเสา และตลาดท่าอิฐก่อนต่อมาจึงเริ่มขยายตัวตามแนวสายสองฟากถนนทั้งในทางทิศเหนือและใต้จากศูนย์กลางตลาดทั้งสอง ต่อมาจึงเริ่มพัฒนาไปตามแนวถนนอื่นๆ ตามบริเวณพื้นที่ของการใช้ที่ดินประเภทต่างๆที่เกิดขึ้นใหม่ โดยจะหนาแน่นตามแนวยาวของสองฟากถนนบรมอาสน์ มุขศาลา เจริญชาติ ชันฤดี เฟลนิฤดี ตุลาสิทธิ อินใจมี พาดวารี สำราญรินทร์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 และ บริเวณสถานีรถไฟอุดรดิตถ์เป็นต้น กิจการค้าส่วนใหญ่เป็นกิจการ ค้าบริการ และประเภทค้าปลีก จำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตประจำวันเป็นหลัก

4.2.3 แนวโน้มในการขยายตัว จากข้อมูลการปลูกสร้างอาคารใหม่ของเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์พบว่า ชุมชนเมืองอุดรดิตถ์มีการขยายตัวน้อย ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในบริเวณชุมชนเดิมและขยายออกไปบริเวณรอบๆชุมชนเดิมในเขตเทศบาลโดยมีทิศทางการขยายตัวไปทางทิศตะวันตกในบริเวณถนนบรมอาสน์ ถนนอินใจมี ถนนพาดวารี ซึ่งในอนาคตชุมชนแห่งนี้มีแนวโน้มในการขยายตัวเต็มเต็มไปทางทิศตะวันตกตามแนวสองฟากถนนบรมอาสน์ส่วนหนึ่ง และขยายตัวเต็มเต็มตามแนวยาวไปทางทิศตะวันออกตามแนวถนนพาดวารีอีกส่วนหนึ่ง และขยายตัวเป็นกลุ่มก้อนบริเวณชุมชนหน้าสถาบันราชภัฏ ขอยโพธิ์พย์(ไนท์บาซาร์อุดรดิตถ์)

4.3 ลักษณะทางสังคม

4.3.1 ประชากร

4.3.1.1 การตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของชุมชน

การตั้งถิ่นฐานของประชากรในปัจจุบันรวมตัวกันหนาแน่นบริเวณชุมชนเมืองเดิม (เมืองบางโพเดิม) โดยเกาะกลุ่มตามแนวถนนสำราญราษฎร์ทั้ง 2 ฝาก และริมแม่น้ำท่าจีนตะวันตก ขณะเดียวกันจะมีชุมชนใหม่ที่ขยายออกไปตามถนนบรมอาสน์ ถนนเจริญภาพดินทร์ และถนนพาดวารี ซึ่งเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางการค้าและบริการของตัวเมือง นอกจากนี้ภายในเขตเทศบาลยังเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการหลายแห่ง สถานศึกษา สถาบันศาสนา ตลอดจนอาคารพักอาศัยที่กระจายตัวอยู่ในและนอกเขตเทศบาลตามบริเวณสองฝากถนนต่าง ๆ

ย่านอุตสาหกรรม ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมบริการขนาดย่อม และกลาง เช่น โรงงานทำอาหารกระป๋อง โรงสีข้าว ช่อมรถยนต์ เคาะฟันสี และโรงพิมพ์ เป็นต้น

การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ของเมืองเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งจะมีอยู่ทั้งในและนอกเขตเทศบาล ส่วนใหญ่จะอยู่ด้านตะวันตก และใต้ของตัวเมือง เป็นพื้นที่ทำนา ด้านตะวันออกจะเป็นพื้นที่ทำไร่ ปลูกผัก สวนตอนกลางของพื้นที่จะเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก และประกอบ การพาณิชย์ต่าง ๆ ส่วนบริเวณอื่น ๆ มีอาคารพักอาศัยอยู่ทั่วไป

สภาพปัจจุบันของชุมชนเมืองอุตรดิตถ์ เป็นชุมชนที่มีประชากรมากที่สุดในจังหวัด ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาได้แก่ศาสนาคริสต์ และอิสลาม การบริหารด้านการศึกษา ให้บริการตั้งแต่ก่อนประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา

ลักษณะรูปแบบการใช้ที่ดินมีลักษณะของเมืองเป็นแบบศูนย์กลางเดี่ยว โดยมีศูนย์กลางทางด้านพาณิชย์กรรม ที่อยู่อาศัยหนาแน่น สถาบันราชการรวมตัวกันอยู่บริเวณกลาง เมืองล้อมรอบด้วยบริเวณที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย และพื้นที่เกษตรกรรม การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมกระจายอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมบริการ ขนาดย่อม และขนาดกลางเท่านั้น

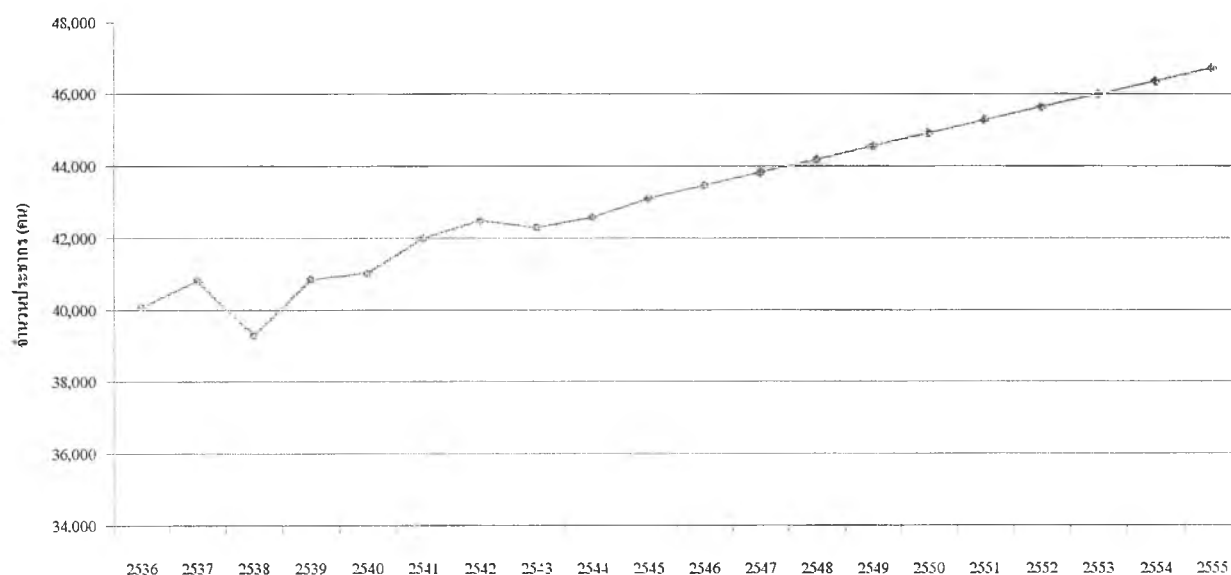
เมืองอุดรดิตถ์มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 0.8 โดยในปี พ.ศ. 2555 จะมีประชากรทั้งสิ้น 46,724 คน หรือเพิ่มจากปี พ.ศ. 2545 ประมาณ 3,641 คน

ตารางที่ 4.4 แสดงการคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคต ระหว่างปี 2546-2555

ปี พ.ศ.	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)		รวม
		ชาย	หญิง	
2536	13.49	19,641	20,441	40,082
2537	13.49	20,003	20,806	40,809
2538	13.49	19,083	20,219	39,302
2539	13.49	19,727	21,117	40,844
2540	13.49	19,744	21,275	41,019
2541	13.49	20,233	21,749	41,982
2542	13.49	20,394	22,094	42,488
2543	13.49	20,293	21,985	42,278
2544	13.49	20,363	22,201	42,564
2545	13.49	20,516	22,567	43,084
2546	13.49	20,631	22,817	43,448
2547	13.49	20,746	23,066	43,812
2548	13.49	20,860	23,315	44,176
2549	13.49	20,975	23,565	44,540
2550	13.49	21,090	23,814	44,904
2551	13.49	21,205	24,063	45,268
2552	13.49	21,320	24,313	45,632
2553	13.49	21,434	24,562	45,996
2554	13.49	21,549	24,811	46,360
2555	13.49	21,664	25,061	46,724

ที่มา : จากการคำนวณ

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงการคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตในปี พ.ศ.2555

4.3.2 ชุมชนและย่านในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ได้ทำการแบ่งชุมชนไว้ 22 ชุมชน ดังนี้

1) ชุมชนท่าเสา	555 หลังคาเรือน
2) ชุมชนตลาดท่าเสา	325 หลังคาเรือน
3) ชุมชนท่าอิฐบน	600 หลังคาเรือน
4) ชุมชนธรรมมาธิปไตย	66 หลังคาเรือน
5) ชุมชนท่าอิฐล่าง	278 หลังคาเรือน
6) ชุมชนคอวัง	413 หลังคาเรือน
7) ชุมชนเกษมราษฎร์	455 หลังคาเรือน
8) ชุมชนเจริญธรรม	150 หลังคาเรือน
9) ชุมชนเจริญพาดวารี	270 หลังคาเรือน
10) ชุมชนบ้านเกาะ	75 หลังคาเรือน
11) ชุมชนเจริญบัณฑิต	295 หลังคาเรือน
12) ชุมชนพัฒนศึกษา	221 หลังคาเรือน
13) ชุมชนห้วยไผ่	167 หลังคาเรือน
14) ชุมชนบรมอาสน์	352 หลังคาเรือน
15) ชุมชนสมานมิตร	418 หลังคาเรือน

แผนที่ 4.4 แสดงที่ตั้งชุมชนต่างๆในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์

สัญลักษณ์

เขตเทศบาล	ที่พักอาศัยหนาแน่นน้อย	สถานบันราชการ
เขตตำบล	ที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง	สถานศึกษา
เขตผังเมืองรวม	พาณิชยกรรม	ศาสนสถาน
ทางหลวงแผ่นดิน	อุตสาหกรรม	ปศุสัตว์
ถนน	คลังสินค้า	อื่นๆ

ศักยภาพในการพัฒนาที่ว่างในชุมชนเมือง
: กรณีศึกษาชุมชนเมืองอุดรดิตถ์

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

16)ชุมชนเกษตรภูบดินทร์	95	หลังคาเรือน
17)ชุมชนหนองผา	186	หลังคาเรือน
18)ชุมชนหลัง รพช.	75	หลังคาเรือน
19)ชุมชนเกาะกลาง	370	หลังคาเรือน
20)ชุมชนหน้าวิทยาลัยครู	189	หลังคาเรือน
21)ชุมชนศิลาอาสน์ตะวันออก	220	หลังคาเรือน
22)ชุมชนศิลาอาสน์ตะวันตก	250	หลังคาเรือน

เมื่อพิจารณาถึงการใช้ที่ดิน ชุมชนที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในระหว่างวันแล้ว สามารถแบ่งเป็นย่านต่างๆ ของเมืองได้ 15 ย่าน ดังนี้

- 1) ย่านท่าเสา เป็นย่านพักอาศัยแบบชานเมืองดั้งเดิม ด้านบนติดกับค่ายทหารขยายตัวไม่ได้แล้ว
- 2) ย่านตลาดท่าเสา เป็นย่านการค้าเก่าแก่แต่ตอนนี้งีบเหงาลง มีเรือนแถวไม้เก่าที่สวยงาม
- 3) ย่านท่าอิฐบน เป็นย่านพักอาศัยที่เกาะตลอดสองฝั่งถนนระหว่างท่าเสากับเมือง
- 4) ย่านคอวัง เป็นย่านพักอาศัยประเภทบ้านเช่า และหอพัก รองรับการศึกษาของนักศึกษา
- 5) ย่านท่าอิฐล่าง เป็นย่านพักอาศัยแบบชานเมืองดั้งเดิม ยังคงทำอาชีพปลูกผัก ทำไร่
- 6) ย่านราชการนอกเมือง เป็นการพยายามขยายศูนย์ราชการบางส่วน ซึ่งหาที่ลงไม่ได้ในเมืองออกมา
- 7) ย่านเกษมราษฎร์ เป็นย่านการค้าเก่าแก่ที่สุดของเมือง เป็นหัวแวนที่สำคัญ มีตลาดสด 3 แห่ง และสินค้าบริการต่างๆ ทั้งวัด ชุมชน อาคารพาณิชย์ อยู่ร่วมกัน จะมีชีวิตคึกคักในช่วงกลางวัน
- 8) ย่านคลองโพ เป็นย่านการค้า การบริการทันสมัย ขยายตัวออกมาจากย่านเกษมราษฎร์ มีโรงแรม ห้างสรรพสินค้า ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านวีดีโอ ฯ มีชีวิตคึกคักในช่วงกลางคืน โดยเฉพาะหน้าโรงแรมฟรายเดย์
- 9) ย่านห้วยไผ่ เป็นย่านพักอาศัยชานเมืองที่สองฝั่งถนนเป็นสวนอาหารกลางคืน พวกคาราโอเกะ
- 10) ย่านหน้าโรงพยาบาล เป็นย่านการค้าที่เกิดขึ้นรองรับกิจกรรมโรงพยาบาลเป็นเรือนแถวไม้ และตึกแถว

แผนที่ 4.5 แสดงย่านต่างๆในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์

สัญลักษณ์

—	เขตเทศบาล	□	ที่พักอาศัยหนาแน่นน้อย	■	สถานับราชการ
.....	เขตตำบล	□	ที่พักอาศัยหนาแน่นปานกลาง	□	สถานศึกษา
—	เขตฝั่งเมืองรวม	▨	พาณิชย์กรรม	□	ศาสนสถาน
—	ทางหลวงแผ่นดิน	▨	อุตสาหกรรม	□	ปศุสัตว์
—	ถนน	▨	คลังสินค้า	□	อื่นๆ

ศักยภาพในการพัฒนาที่ว่างในชุมชนเมือง
: กรณีศึกษาชุมชนเมืองอุดรดิตถ์

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11) ย่านเกาะกลาง เป็นย่านสวนอาหารยามค่ำตลอดสองฝั่งถนนท่ามกลางบรรยากาศแบบชานเมือง

12) ย่านราชการกลางเมือง ทั้งสถานที่ราชการต่างุ่ทุับ 10 แห่ง และสถานศึกษาหลายแห่ง ในช่วงกลางคืนจะเงียบเหงา

13) ย่านหน้าวิทยาลัยครู เป็นย่านการค้าการบริการภาคทันสมัย และหอพักนักศึกษา

14) ย่านศิลาอาสน์ เป็นย่านพักอาศัยชานเมืองที่เกิดขึ้นใหม่

15) พื้นที่เกษตรใกล้เมือง เป็นแหล่งอาหารสดราคาถูก และเป็นที่พักผ่อนทางสายตาที่อยู่รอบล้อมเมือง เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ค่าครองชีพในเมืองอุดรดิติถึ้นราคาถูก ผัดไท 6 บาท ก๋วยเตี๋ยว 10 บาท เป็นต้น

จากย่านทั้ง 15 ย่านนั้น ถ้าพิจารณาโดยรวมแล้ว จะพบลักษณะของย่านที่มีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะของย่านได้เป็น 4 ย่าน คือ

1. ย่านพาณิชย์กรรม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.1 ย่านพาณิชย์กรรมเก่า โดยบริเวณที่เก่าแก่ที่สุด คือ บริเวณเกษมราษฎร์ ซึ่งมีตลาดสด 3 ตลาด คือ ตลาดเทศบาล 1 2 และ 3 บริเวณโดยรอบเป็นร้านค้า มีตั้งแต่ร้านขายของชำ ร้านขายยา คลินิก ธนาคาร โรงแรม ไปจนถึงร้านขายทอง บริเวณนี้เป็นแหล่งรวมสินค้าแหล่งใหญ่ของเมือง โดยลักษณะสิ่งปลูกสร้างมีทั้งอาคารที่เป็นตึกแถวสูงประมาณ 2-3 ชั้น และเรือนไม้ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ติดริมน้ำ่าน เนื่องจากบริเวณนี้เป็นแหล่งที่มีการตั้งถิ่นฐานเดิมของเมือง ดังนั้นวิถีชีวิตของคนย่านนี้จึงผูกพันกับแม่น้ำ่าน นอกจากนี้ในบริเวณใกล้เคียงยังเป็นที่ตั้งของวัดท่าถนน ซึ่งเป็นวัดที่มีความสำคัญ มีหลวงพ่อเพชรประดิษฐานอยู่ ซึ่งชาวเมืองอุดรดิติให้ความเคารพบูชาเป็นอย่างมาก วิถีชีวิตของผู้คนย่านนี้ส่วนใหญ่มีความคึกคักในช่วงกลางวัน ส่วนในช่วงกลางคืนจะมีความคึกคักกันเฉพาะบริเวณตลาดสดเทศบาล ในด้านการเข้าถึงพื้นที่ บริเวณนี้จะมีระบบถนนในลักษณะของตารางกริด เป็นระบบถนนที่มีความเชื่อมโยงกัน

อีกบริเวณหนึ่งที่เป็นย่านพาณิชย์กรรมเก่า คือ ย่านตลาดท่าเสา ซึ่งในอดีตเป็นย่านการค้าหลักของเมืองที่มีความคึกคักมาก แต่ปัจจุบันเงียบเหงาลง เนื่องจากมีย่านการค้าใหม่เกิดขึ้น ลักษณะสิ่งปลูกสร้างมีทั้งเรือนไม้ชั้นเดียว 2 ชั้น และตึกแถวสูงประมาณ 2 ชั้น เกาะตัวตามแนวถนนสำราญริ่น โดยรอบนอกเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ในการเข้าถึงมีถนนสำราญริ่นเป็นถนนสายหลักในพื้นที่

1.2 ย่านพาณิชย์กรรมใหม่ มีอยู่ 3 บริเวณด้วยกัน คือ

1.2.1 *บริเวณคลองโพ* เป็นย่านการค้าที่มีการขยายตัวออกมาจากย่านการค้าเกษมราษฎร์ มีการค้า การบริการที่ทันสมัย มีโรงแรมขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น โรงแรมพรายเคย์ โรงแรมสีหราช มีห้างสรรพสินค้า ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านวิดีโอ ร้านขายรถมอเตอร์ไซด์ ร้านอาหาร กระจายตัวอยู่สองฟากถนน สิ่งปลูกสร้างส่วนใหญ่เป็นอาคารพาณิชย์ สูงตั้งแต่ 2-8 ชั้น ผู้คนในบริเวณนี้จะมีชีวิตในช่วงกลางคืนคึกคักกว่าในช่วงกลางวัน โดยเฉพาะบริเวณหน้าโรงแรมพรายเคย์ ซึ่งในช่วงกลางคืนจะมีร้านอาหารมาตั้งขายริมฟุตบาทเป็นจำนวนมาก ประกอบกับในโรงแรมมีห้างสรรพสินค้า ที่ผู้คนส่วนหนึ่งนิยมเข้าไปซื้อสินค้ามากกว่าการซื้อสินค้าในตลาด หรือร้านขายของชำ ในด้านการเข้าถึงนั้นถนนสายหลักในบริเวณนี้ คือ ถนนบรมอาสาณ์ โดยมีซอยแยกออกจากถนนเส้นนี้หลายสาย การที่มีถนนบรมอาสาณ์เป็นถนนสายหลัก จึงทำให้การพัฒนาพื้นที่เป็นไปตามแนวถนน (Ribbon Development)

1.2.2 *บริเวณถนนเจริญภาพดินทร์* ตั้งแต่ช่วงถนนที่ติดกับถนนบรมอาสาณ์ เป็นย่านการค้าที่เชื่อมต่อกับถนนบรมอาสาณ์ เรื่อยมาจนถึงบริเวณหน้าโรงพยาบาลประจำจังหวัด จะมีความหนาแน่นของร้านค้ามากขึ้น แต่ก็ยังเป็นย่านการค้าที่ไม่ใหญ่มากนัก เพราะเป็นย่านการค้าที่เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับกิจกรรมโรงพยาบาล ส่วนใหญ่เป็นร้านขายของชำขนาดเล็ก และร้านสะดวกซื้อ สิ่งปลูกสร้างเป็นเรือนแถวไม้ และตึกแถว เรื่อยมาจนถึงช่วงถนนที่ติดกับถนนอินใจมีร้านอาหารเรียงรายอยู่ตลอดเส้นทาง

1.2.3 *บริเวณหน้าวิทยาลัยครู* เป็นย่านการค้าที่เกิดขึ้นมาเพื่อรองรับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นลักษณะการค้าจึงเป็นการขายสินค้าที่ทันสมัย เช่น ร้านขายโทรศัพท์มือถือ ร้านอินเทอร์เน็ต ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายเสื้อผ้าแฟชั่น เป็นต้น ลักษณะสิ่งปลูกสร้างเป็นเรือนแถวสูงประมาณ 2-3 ชั้น นอกจากนี้ยังมีหอพักนักศึกษาเกิดขึ้นมากในบริเวณดังกล่าว ในด้านการเข้าถึงนั้น มีถนนอินใจมีเป็นถนนสายหลัก

2. ย่านที่พักอาศัยชานเมือง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 *ย่านที่พักอาศัยชานเมืองดั้งเดิม* ได้แก่ บริเวณท่าเสา ซึ่งในอดีตเป็นบริเวณที่มีการค้าคึกคัก จึงทำให้มีผู้คนเข้ามาอยู่เป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากด้านเหนือติดกับค่ายทหารจึงทำ

ให้ไม่สามารถขยายตัวออกไปได้ อีกบริเวณหนึ่ง คือ ทำอัฐูทั้งบนและล่าง เป็นย่านที่พักอาศัยที่มี การขยายตัวไปตามแนวถนนทั้งสองฝั่ง ผู้คนในบริเวณนี้ยังมีอาชีพปลูกผัก ทำไร่

2.2 ย่านที่พักอาศัยชานเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ ได้แก่

2.2.1 บริเวณคอวัง เนื่องจากเป็นบริเวณที่ใกล้กับสถาบันการศึกษา ขนาดใหญ่ คือ สถาบันราชภัฏ และใกล้กับบริเวณศูนย์ราชการ จึงส่งผลให้บริเวณนี้เป็นย่านพัก อาศัยประเภทบ้านเช่า และหอพัก เพื่อรองรับการขยายตัวของนักศึกษา

2.2.2 บริเวณศิลาอาสน์ เป็นย่านที่พักอาศัยชานเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อรองรับ การขยายตัวของเมือง

2.2.3 บริเวณห้วยไผ่ และเกาะกลาง เป็นย่านที่พักอาศัยชานเมือง ที่สองฝั่ง เป็นสวนอาหารยามค่ำคืน

3. ย่านศูนย์ราชการและสถาบันการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

3.1 กลุ่มศูนย์ราชการและการศึกษาเดิม ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ น่าน บริเวณริมถนน อินใจมี ประชาธิมิตร ไปจนถึงต้นถนนบรมอาสน์ มีศาลากลางจังหวัดเป็นศูนย์กลาง

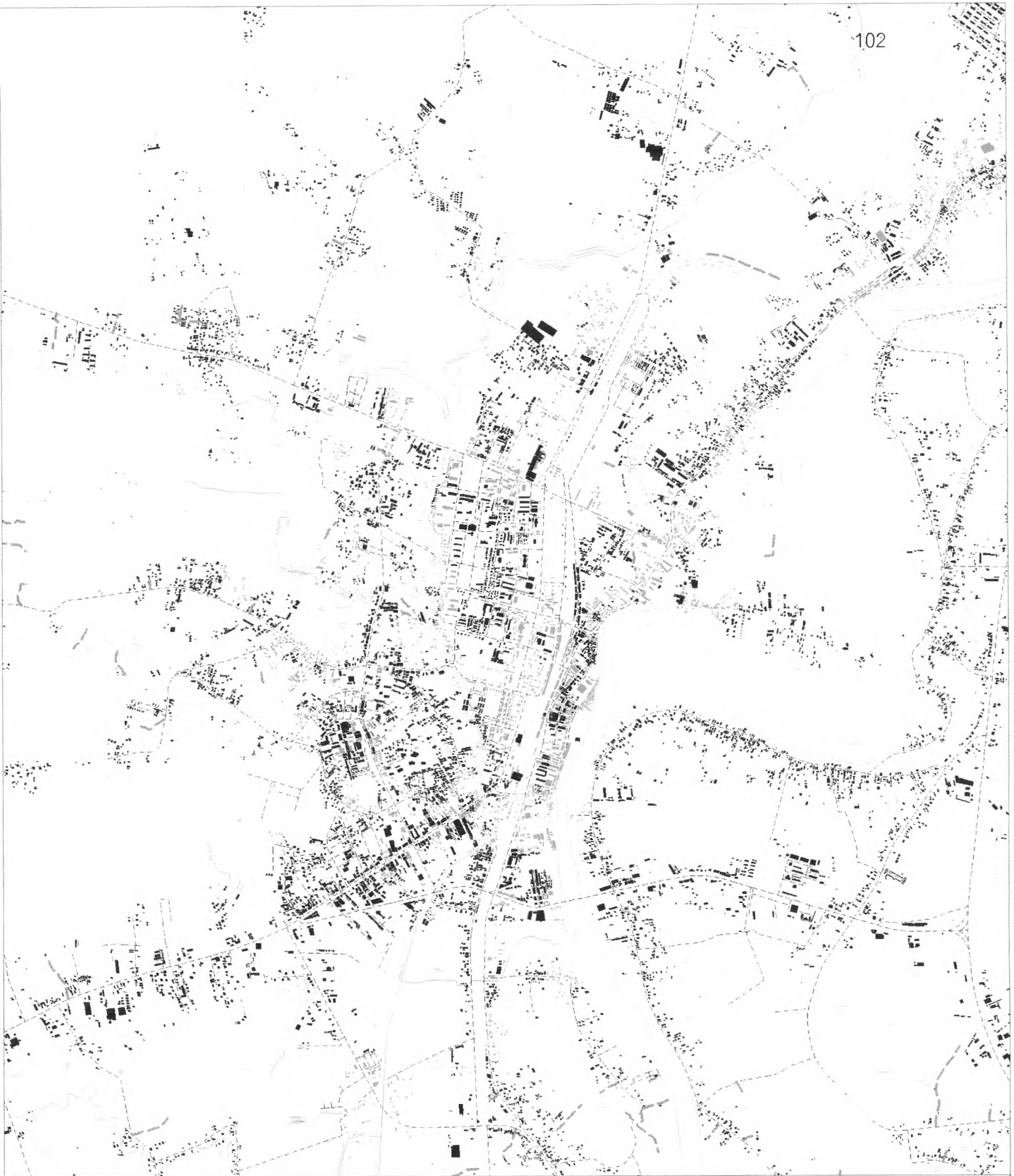
3.2 กลุ่มศูนย์ราชการและการศึกษาใหม่ ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ น่าน ตั้งแต่บริเวณริมถนนพาดวารี ข้ามฝั่งแม่น้ำน่านไปตามแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 119 มี วิทยาลัยเทคนิค และสำนักงานการศึกษาศาสนาและการวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลาง

4. ย่านพื้นที่เกษตรกรรมใกล้เมือง เป็นบริเวณรอบนอกเมืองออกไป ซึ่งประชาชนยังมื การทำการเกษตรอยู่มาก

4.4 ทิศทางและแนวโน้มของรูปแบบการพัฒนาพื้นที่

ชุมชนเมืองอุดรดิตถ์ ตั้งอยู่บริเวณที่ราบด้านตะวันตกของแม่น้ำ ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไป ด้านทิศเหนือ และทิศตะวันตก จะเป็นที่ราบเนินเขา บริเวณตอนกลางและด้านทิศใต้ พื้นที่ จะเป็นที่ราบลาดเอียงไปทางทิศตะวันออก เข้าหาแม่น้ำน่าน มีคลองโพธิซึ่งเป็นคลองธรรมชาติพาด ผ่านชุมชนเมืองบริเวณตอนกลางจากด้านทิศเหนือลงสู่ด้านทิศใต้ มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 จากจังหวัดพิษณุโลก ผ่านชุมชนเมืองด้านตะวันออกขึ้นไปทางเหนือสู่อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่

แผนที่ 4.6 แสดงการขยายตัวของเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2511 และ พ.ศ.2541

สัญลักษณ์

- การใช้ประโยชน์ที่ดิน ปี พ.ศ. 2511
- การใช้ประโยชน์ที่ดิน ปี พ.ศ. 2541

ศักยภาพในการพัฒนาที่ว่างในชุมชนเมือง
: กรณีศึกษาชุมชนเมืองอุดรดิตถ์

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 119 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 ไปยังชุมชนเมือง ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 102 ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ จากอำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ผ่านบริเวณกลางชุมชนเมืองอุตรดิตถ์ และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1041 (ถนนอินใจมี) จากอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ไปยังชุมชนเมืองอุตรดิตถ์

จากการศึกษาการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองอุตรดิตถ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคมของชุมชน และลักษณะทางกายภาพ ปรากฏว่าชุมชนเมืองอุตรดิตถ์มีทิศทางการขยายตัวของชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณตอนกลางของชุมชนไปตามถนนสายหลักสำคัญ ๆ ได้แก่ ถนนเจริญราษฎร์ ถนนบรมอาสน์ และถนนพาดวารี เป็นชุมชนใหม่ที่มีแนวโน้มจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากมีพื้นที่สามารถรองรับการขยายตัวได้ใกล้บริเวณย่านพาณิชยกรรมและบริการ ก่อปรกัที่ตั้งของศูนย์ราชการระดับจังหวัด และการสถาบันศึกษา ก็อยู่บริเวณตอนกลางของชุมชนเมือง

อย่างไรก็ตามลักษณะการขยายตัวของชุมชนยังไม่หนาแน่นมาก และไม่มีลักษณะเด่นชัด เนื่องจากไม่มีปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเมืองเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งชุมชนเมืองอุตรดิตถ์ยังคงรูปแบบชุมชนเมืองศูนย์กลางเดียวที่ทำหน้าที่ให้บริการด้านการพาณิชยกรรมบริการ และเป็นศูนย์ราชการของจังหวัด

4.4.1 แนวโน้มการพัฒนาของเมือง

จากการศึกษาแผนพัฒนาเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์ ระยะปานกลาง 5 ปี (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งเป็นแผนแม่บทของเทศบาล โดยจะมุ่งเน้นที่โครงการต่างๆที่จะมีผลกระทบต่อชุมชนและเมืองเป็นหลัก เพื่อศึกษาถึงทิศทางการเจริญเติบโต และคาดเดาปัญหาที่จะเกิดจากการขยายตัว เพื่อที่จะหาแนวทางในการป้องกันและเตรียมการรองรับกับปัญหาได้ทันที่

โครงการในอนาคตที่สำคัญมี ดังนี้

1) โครงการตัดถนนใหม่หลายสาย เพื่อเชื่อมการจราจรของเมืองให้ครอบคลุม ขยายและรองรับการเจริญเติบโตของเมืองในอนาคต ซึ่งโครงการหลายโครงการมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม

2) โครงการสร้างเขื่อนและสวนสาธารณะริมแม่น้ำน่าน ตรงบริเวณชุมชนเกษมราษฎร์ ซึ่งเป็นโครงการที่มีการพูดถึงมานานแล้ว แต่ยังไม่มีการกำหนดที่แน่นอน เนื่องจากต้องวิเคราะห์ถึงผลกระทบหลายทาง เพราะชาวบ้านบริเวณนี้ คือผู้บุกเบิกพื้นที่ จึงมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับน้ำ และที่ดินเดิม อีกทั้งยังรวมไปถึงการจัดสร้างสวนสาธารณะอีกหลายแห่ง เช่น บริเวณริมทางรถไฟ เป็นต้น

3) โครงการทำเขื่อนแนวตลิ่ง เชื่อมออกแม่น้ำน่าน บริเวณชุมชนเจริญธรรม มีผลกระทบต่อชาวบ้านที่ยากจนริมตลิ่งชุมชนเจริญธรรม

4) โครงการปรับปรุงพื้นที่ริมคลอง แม่น้ำ ให้เป็นพื้นที่สีเขียว (สวนสาธารณะ) ของเมือง ซึ่งเป็นโครงการที่สำนักผังเมืองกำหนดสีลงมา จะมีผลกระทบต่อชาวบ้านหลายครอบครัว ที่มาบุกเบิกอาศัยอยู่ตามริมคลองเหล่านั้น

5) โครงการปรับโครงสร้างทางระบายน้ำ ปัจจุบันนี้ท่อน้ำทิ้งมีผลกระทบโดยตรงกับชาวบ้านชุมชนเกษมราษฎร์ เนื่องจากระบบน้ำเกือบทั้งตลาดไหลลงสู่แม่น้ำน่านบริเวณริมตลิ่งเกษมราษฎร์

6) โครงการก่อสร้างวิทยาเขตที่ทุ่งหนองกระโล 1000 ไร่ ซึ่งได้รับอนุมัติแล้ว เป็นโครงการขยายความเจริญสู่จังหวัดของรัฐบาล แม้ไม่ได้อยู่ในเขตเทศบาล แต่ก็จะทำให้เกิดการอพยพเข้ามาทำงานในเมืองมากขึ้น เกิดการสร้างงานที่มากขึ้น คนจนเข้าเมืองมามากขึ้น

4.4.2 ศักยภาพ ปัญหา และข้อจำกัดต่อการพัฒนาเมือง

4.4.2.1 ศักยภาพ

เมืองอุตรดิตถ์ ทางด้านทิศตะวันตกบริเวณตอนกลางของฝั่ง จะมีแนวเขตติดต่อกับเมืองลับแล ซึ่งมีชุมชนเมืองลับแลตั้งอยู่ห่างจากชุมชนเมืองอุตรดิตถ์ประมาณ 7 กิโลเมตร เชื่อมโยงด้วยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1041 (ถนนอินใจมี) ชุมชนเมืองอุตรดิตถ์จะมีลักษณะเป็นชุมชนหลักศูนย์กลางเดี่ยว โดยมีศูนย์กลางหลักอยู่บริเวณใจกลางเมือง การกระจายตัวของชุมชนจะไปตามเส้นทางคมนาคมขนส่งที่สำคัญต่อเนื่องกับศูนย์กลางเมืองเดิม ในบริเวณสถานีรถไฟอุตรดิตถ์และริมแม่น้ำน่านด้านตะวันตก

การขยายตัวของชุมชนเมืองอุดรดิตถ์หลังจากปี พ.ศ. 2540 ปรากฏว่าการขยายตัวของชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นการขยายตัวภายในเขตเทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ ซึ่งเป็นการขยายตัวทั้งในด้านพาณิชยกรรม การบริการ และด้านที่อยู่อาศัย มีทิศทางการขยายตัวค่อนข้างไปทางด้านตะวันตกของชุมชน โดยเฉพาะบริเวณถนนอินใจมี ถนนเจริญภูบาลินทร์ และถนนบรมอาสน์ จะมีการเติบโตของอาคารพาณิชย์ ร้านค้า ร้านอาหาร และที่อยู่อาศัยค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม การเตรียมพื้นที่ในผังเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนเมืองอุดรดิตถ์ ยังมีขีดความสามารถในการรองรับการเจริญเติบโตและขยายตัวของชุมชนเมืองได้ในอนาคต

4.4.2.2 ปัญหาและข้อจำกัดต่อการพัฒนาชุมชนเมือง

จากสภาพพื้นที่ภายในเขตเมืองอุดรดิตถ์โดยทั่วไปจะเป็นที่ราบมีเนินเขาเตี้ย ๆ อยู่ทางด้านเหนือและตอนกลางของพื้นที่ มีแม่น้ำน่านไหลผ่านเลียบบแนวเขตฝั่งเมืองรวมด้านตะวันออกลงไปทางทิศใต้ การพิจารณาลักษณะการเติบโตของเมืองและทิศทางแนวโน้มการขยายตัวของชุมชน จำเป็นต้องพิจารณาจากปัญหา และข้อจำกัด ที่จะป็นอุปสรรคในการพัฒนาและการขยายตัวของชุมชน และเงื่อนไขหรือปัจจัยที่จะเป็นตัวเร่งดึงดูดให้มีการขยายตัวของชุมชนมากขึ้นด้วย สภาพพื้นที่ทางกายภาพของชุมชนเมืองอุดรดิตถ์ ข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของชุมชนซึ่งมองภาพรวมบริเวณพื้นที่ต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

ก. พื้นที่ด้านเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับเขตทหาร ค่ายพิชัยดาบหักจังหวัดทหารบกอุดรดิตถ์

ข. พื้นที่ด้านทิศตะวันออก มีแม่น้ำน่านไหลผ่านเลียบบเป็นแนวขวางกั้นพื้นที่บางส่วน บริเวณ 2 ฝั่งแม่น้ำจะเป็นบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม เหมาะสำหรับปลูกพืชผักและพืชไร่

ค. พื้นที่ด้านตะวันตก และด้านใต้โดยรอบจะเป็นที่ราบลุ่มต่ำ เป็นบริเวณพื้นที่เกษตรกรรมที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว พื้นที่จะเป็นที่รับน้ำที่ไหลมาจากอำเภอลับแล

นอกจากข้อจำกัดทางด้านกายภาพที่มีผลกระทบต่อขยายตัวและการพัฒนาพื้นที่แล้ว การคมนาคมขนส่งและการบริการสาธารณูปโภคนับว่าเป็นปัญหาหรือข้อจำกัดที่สำคัญอย่างหนึ่งด้วย กล่าวคือ การคมนาคมของชุมชนภายในเขตเมืองยังขาดระบบโครงข่ายถนนเชื่อมโยงที่สมบูรณ์ เพื่อเข้าถึงพื้นที่ชุมชนบริเวณต่าง ๆ ทำให้ชุมชนส่วนใหญ่จะเกาะอยู่บริเวณของฝากถนน พื้นที่ด้านในจึงไม่ได้รับการพัฒนา

สำหรับปัจจัยที่จะเป็นตัวเร่งให้เกิดการพัฒนาเมือง และมีการขยายตัวของชุมชนให้เพิ่มมากขึ้นในเขตเมืองอุตรดิตถ์นั้น เนื่องจากชุมชนเมืองอุตรดิตถ์มีความสำคัญและบทบาทของเมืองเป็นชุมชนศูนย์กลาง ลำดับที่ 3 ของภาคเหนือ และเป็นชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1 ของจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งกำหนดบทบาทให้เป็นศูนย์กลางการบริหาร พาณิชยกรรม การบริการ การธนาคาร ศูนย์กลางการคมนาคมและขนส่ง เป็นศูนย์กลางการศึกษาในระดับจังหวัด มีสถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ปริญญาตรี ถึง ปริญญาโท ของภาคเหนือตอนล่าง ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวเร่งที่จะดึงดูดให้การพัฒนาเมืองเพิ่มมากขึ้น และมีการขยายตัวของชุมชนออกไปในบริเวณพื้นที่ตั้งของสถานที่สำคัญ ๆ นี้ด้วย

4.5 พื้นที่ว่างในเมืองอุตรดิตถ์

4.5.1 ประเภทของพื้นที่ว่าง

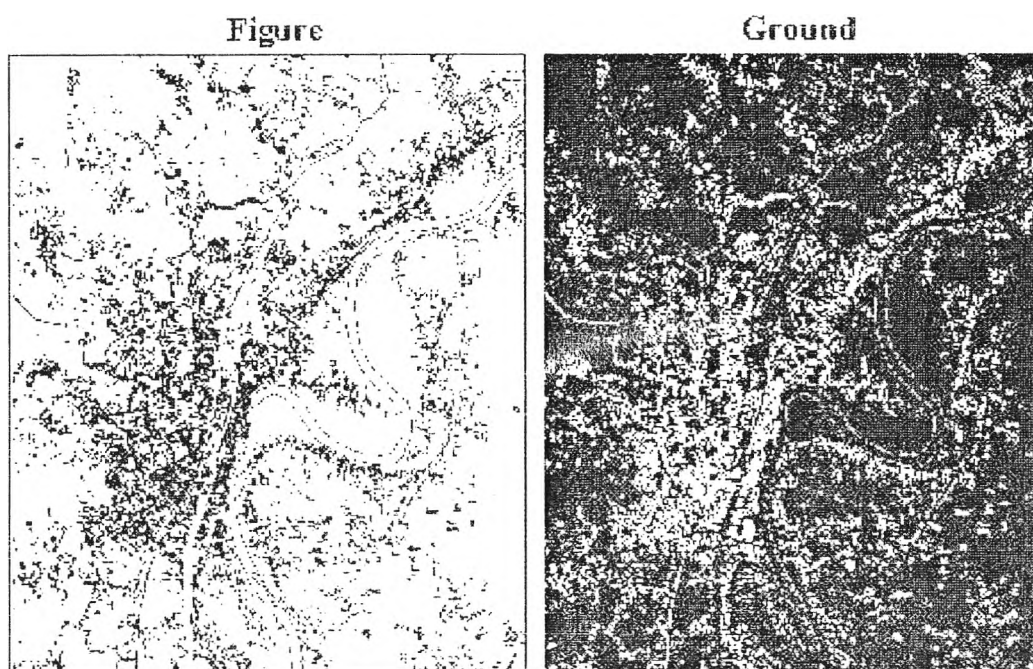
จากการศึกษาพัฒนาการของพื้นที่ว่างในเมืองอุตรดิตถ์ในบทที่ผ่านมา พบว่า พื้นที่ว่างในระยะแรกนั้น จะเป็นลักษณะของพื้นที่ว่างเกษตรกรรม และพื้นที่ว่างคูลอง ต่อมาเมื่อเมืองมีการขยายตัว เริ่มมีการตัดถนน ทางรถไฟ พื้นที่ว่างในลักษณะริมเส้นทางคมนาคมเริ่มมีมากขึ้น ในขณะเดียวกันกับพื้นที่ว่างในสถาบัน ก็เริ่มมีการขยายตัวพร้อมกับเมือง ส่วนพื้นที่สาธารณะนั้น เริ่มมีมากขึ้นในระยะหลัง เนื่องจากความต้องการพื้นที่ว่างในลักษณะของพื้นที่สาธารณะเพื่อมาประกอบกิจกรรมโดยเฉพาะ กิจกรรมนันทนาการ การพักผ่อนของคนเมืองมีมากขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าลักษณะของพื้นที่ว่างนั้น สามารถแบ่งออกเป็นประเภทได้ดังนี้ คือ

1. พื้นที่ว่างบริเวณแหล่งเกษตรกรรม
2. พื้นที่ว่างบริเวณคู คลอง บึง แม่น้ำ
3. พื้นที่ว่างสาธารณะ เช่น สวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามเด็กเล่น สวนสุขภาพ เป็นต้น
4. พื้นที่ว่างตามแนวเส้นทางคมนาคม เช่น ตามแนวฟุตบาท ริมทางรถไฟ เป็นต้น
5. พื้นที่ว่างในสถาบัน เช่น ที่ว่างในโรงเรียน มหาวิทยาลัย วัด สถานที่ราชการต่างๆ เป็นต้น

4.5.2 ที่ตั้งและการกระจายตัวของพื้นที่ว่าง

การศึกษาถึงที่ตั้งและการกระจายตัวของพื้นที่ว่าง การทำ Figure and Ground นั้น จะทำให้เราเห็นการกระจายตัวของพื้นที่ว่างได้ชัดเจนมากขึ้น

จากภาพจะเห็นได้ว่า พื้นที่ว่างมีการกระจายตัวอยู่ทั่วทั้งเมือง โดยพื้นที่ว่างส่วนใหญ่จะอยู่รอบนอกเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ส่วนในเมืองจะเป็นพื้นที่ตามแนวคลอง ริมถนน ริมทางรถไฟ ลานรียานาน สนามกีฬา สวนสาธารณะ พื้นที่ว่างในโรงเรียน มหาวิทยาลัย สถานที่ราชการต่างๆ ซึ่งพื้นที่ว่างแต่ละประเภท มีที่ตั้งและการกระจายตัวดังนี้ คือ

ภาพที่ 4.1 แสดง Figure and Ground ของเมืองอุดรดิตถ์

1. พื้นที่ว่างบริเวณแหล่งเกษตรกรรม มีที่ตั้งและการกระจายตัวส่วนใหญ่อยู่บริเวณชานเมืองและรอบนอกเมือง เนื่องจากบริเวณดังกล่าวยังมีความเป็นเมืองไม่มากนัก ประชากรยังมีอาชีพทางด้านเกษตรอยู่มาก นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่เกษตรกรรมที่พอจะเห็นได้บ้างในเมืองคือ บริเวณถนนเจริญภูบาลินทร์ ซึ่งเป็นพื้นที่เอกชนที่ยังให้เช่าเพื่อทำการเกษตรอยู่

2. พื้นที่ว่างบริเวณคู คลอง บึง แม่น้ำ ได้แก่ ที่ว่างริมแม่น้ำน่านบริเวณคอวัง เป็นลักษณะพื้นที่ลาดชัน ใช้จัดกิจกรรมได้เฉพาะอย่างเป็นครั้งคราว เช่น งานลอยกระทง ปกติใช้เพื่อการพักผ่อน ในช่วงเวลาเย็นของคนในละแวกนั้น นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ที่น่าสนใจในการพัฒนา คือ บริเวณคลองโพ ที่ว่างรอบบริเวณคลองโพยังคงสภาพธรรมชาติไม่มีการรุกล้ำทำลายมากนัก ทางเดินริมคลองโพ สามารถเดินต่อกันได้เกือบตลอดลำน้ำ ตัดผ่านชุมชนสถาบันราชภัฏ ส่วนราชการ พื้นที่ทำการเกษตรกรรม ถึงแหล่งพานิชยกรรมใหม่ถนนบรมอาสน์

3. พื้นที่ว่างสาธารณะ มีอยู่หลายแห่ง ด้วยกัน ที่เห็นได้ชัด คือ

3.1 ลานริมถนน เป็นลานเอนกประสงค์พื้นที่แข็งแรง อยู่กลางเมืองบริเวณย่านการค้าเก่า ใช้ประกอบกิจกรรมสำคัญต่างๆมากมายเช่น งานปีใหม่ ลอยกระทง และกิจกรรมออกกำลังกาย นั่งพักผ่อน จอดรถใช้งานได้ดีในช่วงเช้าและเย็น มีสภาพบรรยากาศที่ดีดีริมแม่น้ำน่าน มีผู้นิยมใช้มาก

3.2 สวนสาธารณะริมถนน (สวนจม) อยู่ติดกับลานริมถนนตรงข้ามวัดท่าถนน เป็นสวนสาธารณะใช้สำหรับพักผ่อน ออกกำลังกาย อยู่ติดลานริมถนนและแม่น้ำน่าน ลับสายตาการเข้าถึงถูกจำกัด ผู้ใช้น้อยราย ใช้จัดกิจกรรมในบางครั้ง เช่น เทศกาลอาหาร

3.3 สนามกีฬาพระยาพิชัยดาบหัก อยู่ตรงข้ามศาลากลางจังหวัด เป็นสนามกีฬาผิวพื้นหญ้าโล่งอยู่ติดศูนย์ราชการใช้ประกอบกิจกรรมสำคัญของจังหวัดเช่น งานกาชาด งานกลางสาด งานแข่งขันกีฬาและยังใช้พักผ่อนและออกกำลังกาย กีฬาประเภทต่างๆ มีผู้นิยมใช้มาก

3.4 สวนสาธารณะมหามงคล อยู่ติดกับสนามกีฬาพระยาพิชัยดาบหัก เป็นสวนสาธารณะที่มีผู้คนเข้าไปใช้บริการมาก ทั้งเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ เนื่องจากมีความร่มรื่น มีบ่อน้ำสำหรับให้อาหารปลา มีสนามเด็กเล่น มีทางเดินที่ได้บรรยากาศ

3.5 สนามเด็กเล่นบริเวณบ้านพักรถไฟศิลาอาสน์ เป็นบริเวณซึ่งได้มีการเว้นว่างโดยแรกเริ่ม เพื่อให้ชุมชนพักอาศัยของครอบครัวของเจ้าหน้าที่รถไฟ มีพื้นที่ว่างสำหรับการพักผ่อน ออกกำลังกาย ในบริเวณชุมชนของตนเอง

4. พื้นที่ว่างตามแนวเส้นทางคมนาคม ซึ่งแบ่งออกเป็น

4.1 ที่ว่างตามแนวฟุตบอลถนน เช่น ที่ว่างถนนเจริญภาพดินทร์ นับเป็นที่ว่างที่สามารถสร้างสภาพบรรยากาศให้แก่เมืองให้มีความน่าอยู่ได้ ที่ว่างหน้าโรงแรมฟรายเดย์ ซึ่งสภาพถนนในเมืองอุดรดิตถ์แต่ละแห่งมีความแตกต่างกันเช่น ถ.ประชานิมิตร ถ.บรมอาสน์ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะย่านได้ดี

4.2 ที่ว่างริมทางรถไฟ มีตลอดแนวทางรถไฟ จุดที่มีลักษณะเด่นคือ ที่ว่างหน้าโรงเรียนอนุบาล ซึ่งเป็นที่ของการรถไฟที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ สวนสาธารณะบริเวณชุมชนเจริญบัณฑิต เป็นต้น

5. พื้นที่ว่างในสถาบัน มีอยู่หลายแห่ง ด้วยกัน ที่เห็นได้ชัด คือ

5.1 พื้นที่ว่างในศาสนสถาน เช่น วัดท่าถนน ซึ่งเป็นวัดสำคัญใจกลางเมืองใช้ที่ว่างภายในจัดงานต่างๆมากมาย กิจกรรมการใช้ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ยังเป็น

แหล่งจอดรถของชาวตลาด อยู่ติดลานริมถนนและยังใช้พักผ่อนได้ตลอดช่วงเช้า-เย็น โดยมีเวลาเปิด-ปิดสถานที่ถึง 20.00 น. ส่วนวัดอื่นๆนั้นก็จะมีลักษณะของพื้นที่ว่างที่คล้ายกัน ต่างกันเพียงขนาดของพื้นที่ จะกิจกรรมที่เกิดขึ้น เนื่องจากวัดส่วนใหญ่จะอยู่รอบนอกเมือง ดังนั้นกิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงมักเป็นกิจกรรมทางศาสนา และการเข้ามาพักผ่อนของผู้คนบ้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่น วัดกลาง วัดท้ายตลาด วัดเกษมจิตตาราม เป็นต้น ซึ่งโดยมากแล้วตามวัดเหล่านี้จะมีโรงเรียนอยู่ภายในวัด ดังนั้นพื้นที่ว่างในบริเวณวัดที่ติดกับโรงเรียนก็จะมีกิจกรรมการเล่นของเด็กๆในโรงเรียนนั้นๆ อีกด้วย

5.2 พื้นที่ว่างในสถานบันการศึกษา เช่น สนามกีฬาภายในสถาบันราชภัฏสวนนกกีฬาส่งสำหรับจัดกิจกรรมภายในสถาบันเอง นอกเวลายังเผื่อแผ่ให้คนในชุมชนรอบข้างมาใช้สนามดังกล่าว เพื่อออกกำลังกาย และพักผ่อน มีผู้คนนิยมใช้มากโดยเฉพาะเวลาเย็น

5.3 พื้นที่ว่างในสถาบันราชการ ซึ่งกลุ่มราชการหลักของเมืองนั้นจะอยู่บริเวณถนนประชานมิตร โดยสถานที่ราชการส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ว่างอยู่บริเวณหน้าอาคาร เช่น ศาลากลางจังหวัด เทศบาลเมือง เรือนจำจังหวัด เป็นต้น

จากพื้นที่ว่างทั้ง 5 ประเภทที่พบในเมืองนั้น พื้นที่ว่างแต่ละประเภทก็จะมีหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่ พื้นที่ว่างที่เป็นส่วนประกอบของเมือง และพื้นที่ว่างเพื่อให้บริการแก่เมือง ซึ่งพื้นที่ว่างเพื่อให้บริการแก่เมืองนั้น ก็สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับด้วยกัน คือ ระดับเมือง ระดับย่าน และระดับชุมชน ซึ่งในการศึกษาบทต่อไปนี้จะทำการศึกษาถึงที่ตั้ง ขนาด ขอบเขต บรรยากาศ กิจกรรมของพื้นที่ว่างแต่ละระดับ เพื่อนำไปวิเคราะห์ศักยภาพ ข้อดี ข้อเสียของพื้นที่ว่างแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะนำไปสู่การหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ว่างในเมืองอุดรดิตถ์